

Európai jogállamisági mechanizmus: tájékoztatás Magyarországról

Tartalom:

Előzetes nyilatkozat	1
I. Igazságszolgáltatási rendszer	1
A. Függetlenség	1
B. Az igazságszolgáltatás minősége	8
C. Az igazságszolgáltatási rendszer hatékonysága	10
II. Korrupcióellenes keretek	11
A. A korrupció elleni küzdelem (megelőzés, valamint nyomozás és üldözés) intézményi keretei.....	11
B. Megelőzés	12
C. Visszaszorító intézkedések	15
III. Médiapluralizmus	17
A. Médiaszabályozó hatóságok és szervek	17
B. A média tulajdoni viszonyainak átláthatósága és a kormányzati beavatkozás.....	18
C. Az újságírók védelmének keretei	20
IV. A fékek és egyensúlyok rendszeréhez kapcsolódó egyéb intézményi kérdések	23
A. A törvényelőkészítés és a törvényhozás folyamata	23
B. Független hatóságok	25
C. A közigazgatási határozatok hozzáférhetősége és bírósági felülvizsgálata.....	27
D. A civil társadalom támogatásának keretei.....	29

Előzetes nyilatkozat

Magyarország elkötelezett az EUSZ 2. cikke szerinti uniós alapértékek iránt. Magyarország részt vesz a nemzeti jogállamisági kapcsolattartók hálózatában annak érdekében, hogy hozzájáruljon egy olyan mechanizmushoz, amely összhangban van a Szerződések rendelkezéseivel, és megfelel a hatáskör-átruházás elvének, az intézményi egyensúly elvének és a tagállamokkal szembeni egyenlő bánásmód elvének. Magyarország a Bizottság jogállamisági mechanizmusa iránti elköteleződését a folyamatban lévő előkészítő munkálatok eredményétől teszi függővé.

I. Igazságszolgáltatási rendszer

A. Függetlenség

1. A bírák és ügyészek kinevezése és pályáztatása

A bírák kinevezése

Magyarországon ahhoz, hogy egy pályázót bíróvá nevezzenek ki, teljesítenie kell a bírák jogállásáról szóló törvényben előírt feltételeket. E feltételek a következőképpen foglalhatók össze: a pályázónak a.) magyar állampolgárnak kell lennie, b.) büntetlen előéletűnek kell lennie, c.) teljes cselekvőképességgel kell rendelkeznie, d.) egyetemi jogi végzettséggel kell rendelkeznie, e.) jogi szakvizsgával kell rendelkeznie, f.) vagyonyilatkozatot kell tennie, g.) jogi szakvizsgához kötött állásban legalább egyéves gyakorlattal kell rendelkeznie, h.) fizikai és pszichikai vizsgálatot kell teljesítenie, i.) harmincadik életévét betöltött személynak kell lennie.

A bírót a köztársasági elnök nevezi ki határozott vagy határozatlan időre (első alkalommal három évre, majd azt követően határozatlan időre), ha a jogszabályban meghatározott feltételek teljesülnek. A megüresedett álláshelyet a bírák jogállásáról szóló törvényben meghatározott egyes esetek kivételével nyilvános pályáztatás keretében töltik be.

- Az üresedéssel érintett bíróság elnöke tájékoztatja az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnökét, amikor egy bírói álláshely megüresedik.
- Az OBH elnöke a megüresedő bírói álláshelyre nyilvános pályázatot hirdet (a pályázati felhívást a bíróságok hivatalos honlapján és hivatalos lapjában közzéteszik). A bíróság bírói tanácsa (kizárólag a bírák által, saját soraikból megválasztott bírákból álló bírói önkormányzati testület) véleményezi a pályázókat, és készségeiket és tulajdonságaikat értékelő pontszámok alapján rangsorolja őket.
- A bíróság elnöke javaslatot tesz az OBH elnöke számára, hogy az adott bíróságon melyik pályázót nevezzék ki bíróvá. A bíróság elnöke az OBH elnökének tett javaslatában csak olyan pályázót javasolhat, akit a bírói tanács első, második vagy harmadik helyen rangsorolt. Ha a második vagy harmadik helyen rangsorolt pályázót javasolja, ezt írásban indokolnia kell.
- Az OBH elnöke felterjeszti a bíróvá kinevezendő személyre vonatkozó javaslatát a köztársasági elnökhöz. Az OBH elnöke csak olyan pályázót terjeszthet fel, akit a bírói tanács első, második vagy harmadik helyen rangsorolt. Ha a második vagy harmadik helyen rangsorolt pályázót javasolja, ezt írásban indokolnia kell az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban: OBT) számára, és annak egyetértését kell kérnie. Második vagy harmadik helyen rangsorolt pályázó kinevezését csak akkor lehet javasolni, ha az OBT egyetért a javaslattal. [A Kúriára (legfelső bíróság) kiírt pályázat esetében a Kúria elnöke jogosult értékelni a pályázatokat.]
- A bíróvá történő kinevezésről a köztársasági elnök dönt. Ha a nyertes pályázó¹ már bíró, áthelyezésre kerül a megpályázott álláshelyre.

A kiválasztás lebonyolítása során garantálni kell, hogy a bírói álláshely olyan nyílt pályázati eljárás alapján kerüljön betöltésre, amely egyenlő feltételeket biztosít a bírák jogállásáról szóló törvényben és az álláshirdetésben előírt feltételeket teljesítő minden pályázó számára, és ebből következően lehetővé teszi a hivatalra legalkalmasabb jelölt kiválasztását. A rangsor meghatározása során figyelembe vehető szempontok kimerítő felsorolását a bírák jogállásáról szóló törvény határozza meg.

A sikertelen pályázó a nyertes pályázó kinevezéséről szóló határozatnak a Magyar Közlönyben történő közzétételétől

¹ A pályázat kizárólag a bírák jogállásáról szóló törvényben pontosan meghatározott következő, mérlegelési elemet nem tartalmazó, objektív kritériumok alapján minősíthető eredménytelennek: a) egyetlen pályázat sem érkezik, vagy a bíróság elnöke formai okok alapján az összes pályázatot elutasította; vagy b) az OBH elnöke egyik pályázó kinevezését sem támogatja, mert ba) összeférhetlenség jönne létre, bb) a pályázat elbírálási folyamatában részt vevők eljárási szabálysértést követtek el, bc) a bírói tanács valamely jogszabályban előírt indokolása nem tekinthető kielégítőnek, bd) az álláshirdetés közzétételét követően bekövetkezett, munkaszervezést, munkaterhelést vagy költségvetést érintő változások igazgatási szempontból indokolatlanná teszik az álláshely betöltését, be) az álláshirdetés közzétételét követően olyan körülmény merült fel, amelynek eredményeként az álláshelyet a törvényben meghatározott követelményekkel összhangban a nyilvános pályázati eljárástól eltérő módon kell betölteni.

számított 15 napos jogvesztő határidőn belül jogorvoslattal élhet a pályázat eredményével szemben. A kifogást öt munkanapon belül fel kell terjeszteni a bírák illetékes bíróságához (azaz a szolgálati bírósághoz). A határozattal szembeni jogorvoslatot a bírósági rendszeren belül különleges eljárás keretében bírálják el, ezért minden más hatóságtól függetlennek tekinthető.

A fenti leírásból kitűnik, hogy a bírói álláshelyre érkező pályázatok elbírálása összetett, sok résztvevős folyamat. Az eljárás szabályai biztosítják, hogy egy jelölt kinevezésénél vagy előmenetelében minden esetben a bírák választott testületeinek jut meghatározó szerep. Ez vagy a helyi bírói tanács, amely meghatározza a pályázók rangsorát, vagy az OBT, amely előzetes egyetértését adja a második vagy harmadik helyen rangsorolt pályázó kinevezéséhez.

Az ügyészek kinevezése

Magyarországon az ügyészek kinevezésének szabályait az ügyészek jogállásáról szóló törvény állapítja meg. Az ügyészeket a legfőbb ügyész nevezi ki. Az ügyészeket első alkalommal általában határozott időre, három évre nevezik ki. Ha a határozott időre kinevezett ügyész kéri a határozatlan időre történő kinevezését, és a tényleges ügyészi működésének időtartama a 18 hónapot meghaladta, a munkáltatói jogkör gyakorlója minősíti az ügyész munkáját. A minősítés eredménye alapján a legfőbb ügyész az első ügyészi kinevezés időtartamának lejártát követő nappal kezdődő hatállyal külön pályázat nélkül határozatlan időre kinevezi az ügyészt, ha alkalmasságát megfelelően megállapította.

Alapvetően bármely magyar állampolgár, aki teljes cselekvőképességgel, egyetemi jogi végzettséggel és jogi szakvizsgával rendelkezik, kinevezhető ügyésszé. Az ügyészi kinevezés előtt a pályázónak részt kell vennie az ügyészi pályára való alkalmasságának vizsgálatán (amelynek keretében egészségi, fizikai és pszichikai alkalmasságát vizsgálják). Az ügyészek jogállásáról szóló törvény részletes szabályokat tartalmaz a büntetlen előéletre és a szakmai gyakorlatra vonatkozóan. A megüresedett ügyészi álláshelyet az ügyészek jogállásáról szóló törvényben meghatározott egyes esetek kivételével nyilvános pályáztatás útján kell betölteni. A pályázatok elbírálására a legfőbb ügyész jogosult. Az álláshirdetéseket az Ügyészségi Közlönyben és az ügyészség honlapján kell hozzáférhetővé tenni. A legfőbb ügyésznek a pályázatok elbírálása előtt meg kell ismernie az ügyészi tanács, valamint az érintett ügyészségi vezető véleményét a pályázóról.

Jogi szabályozás: Alaptörvény,² 25-26. cikk, 29. cikk, a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a bírák jogállásáról szóló törvény),³ a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról szóló 2011. évi CLXIV. törvény (az ügyészek jogállásáról szóló törvény).⁴

2. A bírák elmozdíthatatlansága, beleértve a bírák áthelyezését és a felmentést is

A bírák elmozdíthatatlansága a bírói függetlenség egyik sarokköve, valamint a bíró döntési autonómiájának egyik garanciája. Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése ezért kimondja, hogy a „bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani”.

A bírák jogállásáról szóló törvény szigorúan korlátozza a bírák áthelyezését. Az OBH elnöke csak akkor dönthet a bíró más álláshelyre történő áthelyezéséről, ha: a) a bíró sikeresen pályázott egy másik bíróságon megüresedett bírói álláshelyre, vagy b) a bíróság, ahol a bíró dolgozott, megszűnt (országgyűlési döntés), vagy a bíróság illetékességi területe jelentősen csökkent (szintén országgyűlési döntés), és a bíró további foglalkoztatása ott már nem lehetséges. A b) esetben az OBH elnöke az érintett bíró számára felajánlja azon, a beosztási helyével azonos szintű (vagy legfeljebb eggyel magasabb vagy eggyel alacsonyabb szintű) bíróságon lévő bírói álláshelyeket, amelyek esetében a pályázati eljárás még nem zárult le. Ha nincs ilyen álláshely, vagy a bíró azokat egyikét sem választja, az OBH elnöke a bírót másik azonos szintű (vagy legfeljebb eggyel alacsonyabb szintű) bíróságra helyezi át. Az áthelyezésről szóló döntés esetében lehetőség van bírói felülvizsgálatra.

A bírák kirendelésére szintén csak korlátozottan van lehetőség. A bírót a következő esetekben lehet kirendelni: a.) szakmai fejlődésének elősegítése érdekében – erre csak a bíró hozzájárulásával kerülhet sor; b.) a bíróságok közötti ügyteher egyenletes elosztásának biztosítása céljából – ez a bíró hozzájárulása nélkül is lehetséges. Hozzájárulása nélkül a bírót háromévenként legfeljebb egy évre lehet kirendelni. Egyes bírákat hozzájárulásuk nélkül egyáltalán nem lehet lakóhelyükön kívüli bíróságra kirendelni (pl. azokat a bírákat, akiknek három évnél fiatalabb gyermeke van). A bíró ugyanazon ítélkezési tevékenységének folytatása mellett más szolgálati helyre csak hozzájárulásával rendelhető ki. A kirendelésnél a bíró méltányos érdekét figyelembe kell venni. A beosztásra vonatkozó rendelkezést a bíróval legalább 30 nappal előre írásban közölni kell, megjelölve a beosztás indokát, helyét, kezdetét és időtartamát. Ha a kirendelésre nem a bíró hozzájárulásával kerül sor, a bírói tanács véleményezi a bíró kirendelését. A bíró

² Lásd: http://njt.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=140968.376083; valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/TheFundamentalLawofHungary_20191213_FIN.pdf

³ Lásd: http://njt.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=139703.377416

⁴ Lásd: http://njt.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=139717.377296

jogorvoslattal élhet a kirendeléssel szemben. A kirendelt bíró bizonyos juttatásokra és költség-visszatérítésre is jogosult, a bírák jogállásáról szóló törvény felsorolásának megfelelően (pl. közlekedési és szállásköltség, lakhatási támogatás, rendelkezésre állási pótlék).

A bírák elmozdíthatatlanságának biztosítása érdekében a bíró csak a bírák jogállásáról szóló törvényben meghatározott okokból menthető fel; ilyen okok a következők: a) lemondás, b) az öregségi nyugdíjkorhatár elérése, c.) összeférhetetlenség (pl. a bírót országgyűlési képviselővé választják), d) objektív körülmények, ha a kinevezés feltételei már nem állnak fenn (pl. ha a bíróval szemben jogerősen szabadságvesztést, közérdekű munkát szabtak ki, kényszergyógykezelését rendelték el, ha elveszíti magyar állampolgárságát vagy cselekvőképességét stb.) és e) a szolgálati bíróság eljárásának eredménye (pl. ha a bírót alkalmatlansági eljárás során alkalmatlanná nyilvánították, vagy a vele szemben lefolytatott fegyelmi eljárás során jogerős fegyelmi büntetesként a bírói tisztségből való felmentést indítványozták). Ha ilyen ok merül fel, az illetékes személy vagy szerv (a bíróság elnöke, a szolgálati bíróság stb.) tájékoztatja az OBH elnökét. Az OBH elnöke a köztársasági elnök elé terjeszti a bíró felmentésére vonatkozó javaslatot. A bíró felmentéséről a köztársasági elnök jogosult dönteni. A felmentés okai objektívek vagy független fórumok mérlegelésén alapulnak.

3. A bírák és az ügyészek előmenetele

Bírák

A bírák jogállásáról szóló törvényben meghatározott feltételek alapján a bírák illetményre, egyéb javadalmazásra, kedvezményre és költségtérítésre jogosultak. Fontos szabály, hogy a bírák minden 3 év szolgálati idő megszerzése után eggyel magasabb fizetési fokozatba lépnek. A bírót – kiváló, magasabb bírói beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés esetén – a bírói tisztségének fennállása alatt két alkalommal a kollégium előterjesztésére eggyel magasabb fizetési fokozatba lehet besorolni. Két soron kívüli előresorolás között legalább hat évnek kell eltelnie.

Kiváló, magasabb bírói beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés és az adott bírósági szinten tényleges bírói gyakorlattal eltöltött legalább 6 év után – beszámítva a magasabb szintű bíróságon bírói szolgálati viszonyban töltött időt is – az OBT címet adományozhat a bíró számára. Az adott bírósági szinten tényleges bírói gyakorlattal eltöltött legalább húsz év után a bíró automatikusan megkapja ezeket a címeket. A bíróságok igazgatásáról szóló törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén a bíró bírósági vezetői álláshelyre is pályázhat. A bírák előmenetelével kapcsolatban megemlítendő, hogy a bíró, amennyiben megfelel a feltételeknek, pályázhat magasabb szintű bíróságon meghirdetett álláshelyre.

Ügyészek

Minden 3 év szolgálati idő megszerzése után az ügyészek is eggyel magasabb fizetési fokozatba lépnek. Az ügyészt – kiváló, magasabb ügyészi beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés esetén – az ügyészi tisztségének a fennállása alatt két alkalommal eggyel magasabb fizetési fokozatba lehet besorolni. Két soron kívüli előresorolás között legalább hat évnek kell eltelnie.

Kiváló, magasabb ügyészi beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés esetén és az adott szintű ügyészségen, ügyészként eltöltött legalább hat év után – beszámítva a magasabb szintű ügyészségen ügyészként teljesített időt is –, az ügyész részére cím adományozható. Az adott szintű ügyészségen tényleges folytatott ügyészi gyakorlattal eltöltött legalább húsz év után az ügyész automatikusan megkapja ezeket a címeket. Az ügyészek jogállásáról szóló törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén az ügyész vezetői álláshelyre is pályázhat. Ha az ügyész megfelel a feltételeknek, pályázhat magasabb szintű ügyészségen meghirdetett álláshelyre. A legfőbb ügyész nyílt pályázat útján tölti be a vezető állású ügyészi munkaköröket, továbbá a legfőbb ügyészségi és a fellebbviteli főügyészségi ügyészi munkaköröket.

4. Ügyelosztás a bíróságokon

A törvényes bíróhoz való jognak megfelelően minden ügyet az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bírónak kell tárgyalnia. A bíróságok igazgatásáról szóló törvény ezért részletesen szabályozza az ügyek elosztását.

Az ügyelosztási rend tartalmazza, hogy az adott bíróságon milyen összetételű és számú tanácsok működnek, a bírák, a tanácsok – ideértve a kirendeléssel foglalkoztatott bírákat is – és a törvényben meghatározott ügyben az egyesbíró hatáskörében eljáró bírósági titkárok melyik ügycsoportba tartozó ügyeket intézik, akadályoztatásuk esetén ki jár el helyettük, az ügyek elosztására melyik bírósági vezető jogosult, továbbá, hogy az ügyek elosztása milyen módon

történik. A Kúria ügyelosztási rendjében ezenkívül meg kell jelölni azt is, hogy az önkormányzati tanács, a jogegységi panasz tanács tagjaként mely bírák járnak el, továbbá azt, hogy az egyes bírák melyik szakágú jogegységi tanácsban járhatnak el. Az ügyelosztási rend kialakítása és felülvizsgálata során figyelemmel kell lenni különösen a) az ügyek jelentőségére, munkaigényességére, b) az ügykezelés statisztikai adataira, az arányos munkateher megvalósítására, c) a bíraskodás időszerűségének követelményére, d) az egyes bírák különös szakértelmére, e) az ügy tárgya szerinti szakosodásra.

Az ügyelosztási rendet – a bírói tanács és a kollégium véleményének ismeretében – az adott bíróság elnöke határozza meg. Az ügyelosztási rendet ismertetni kell a bírakkal, és a bíróság épületében, valamint az érintett bíróság honlapján a felek számára közzé kell tenni. Ha szükségessé válik az ügyelosztási rend módosítása, a bíróság elnökének feladata, hogy ezt 30 napon belül megtegye.

Az előre meghatározott ügyelosztási rend általános szabályaitól csak jogszabályban meghatározott okból (pl. a bíró kizárása az ügyből a felek valamelyikével fennálló hozzátartozói kapcsolata miatt) vagy a bíróság működését érintő fontos okból lehet eltérni (pl. az a bíró, akihez az ügy került volna, hamarosan távozik a bíróságtól, és nem tudná befejezni az ügyet).

Jogi szabályozás: a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a bíróságok igazgatásáról szóló törvény)⁵

5. Az igazságszolgáltatás függetlensége felett őrködő szervek (pl. igazságszolgáltatási tanács) függetlensége (beleértve az összetételt és a tagok jelölését) és hatásköre

Magyarország Alaptörvénye előírja, hogy a bíróságok igazgatásának központi feladatait az OBH elnöke végzi, míg a bíróságok központi igazgatását az OBH felügyeli.

Az OBH elnökjelöltjét a köztársasági elnök javasolja. A jelöltnek határozatlan időre kinevezett és legalább 5 éves bírói szolgálati viszonytal rendelkező bírónak kell lennie. A jelöltet az Országgyűlés igazságügygel foglalkozó bizottsága meghallgatja. Az OBH is meghallgatja a jelöltet, és véleményt nyilvánít a személyéről. [2019 decemberében az OBH tagjai egyhangúlag támogatták az OBH-elnökjelölt megválasztását.] A jelöltet az Országgyűlés választja meg a szavazatok kétharmados többségével, 9 évre. Az elnök nem újraválasztható.

Az OBH elnökének főbb hatásköreit a bíróságok igazgatásáról szóló törvény határozza meg. Egyebek mellett a következők tartoznak ide: a.) kialakítja és legalább évente aktualizálja a bírósági igazgatás hosszú távú feladatait és a megvalósításuk feltételeit tartalmazó programot; b.) képviseli a bíróságokat; c.) a bíróságok véleményét összegezve véleményezi a bíróságokat érintő jogszabályok tervezetét, d.) összeállítja a bíróságok költségvetésére vonatkozó javaslatát és kezeli a bíróságokra vonatkozó fejezet alapján előirányzott forrásokat (lásd később), e.) statisztikai adatokat gyűjt, f.) kiírja a bírói álláspályázatokat és javaslatot tesz a köztársasági elnöknek a bírák kinevezésére és felmentésére, g.) dönt a központi oktatási feladatokról és felügyeli azok végrehajtását, továbbá meghatározza a regionális képzési feladatokat, h.) törvényben meghatározottak szerint tájékoztatást ad a tevékenységéről és a bíróságok működéséről.

Ez a modell az OBH elnöke és az irányítása alatt álló OBH révén olyan operatív igazgatásirányítást alakít ki, amely azonnal képes reagálni a problémákra. Ugyanakkor az OBH elnöke nem működik kontroll nélkül: a.) az Országgyűlés megfoszthatja tisztségétől (a köztársasági elnök vagy az OBH indítványa alapján) és b.) az OBH ellenőrzi tevékenységét.

Az OBH a bíróságok központi igazgatásának felügyeleti testülete. Az OBH tagjai a Kúria elnöke és 14 bíró. Az OBH 14 bíró tagját a bírák küldöttterkekezlete titkosan, szavazattöbbséggel választja meg. Az OBH tagjává választható az a bíró, aki legalább 5 éves bírói gyakorlattal rendelkezik. Ez teljes mértékben megfelel annak a nemzetközi követelménynek, hogy a bírósági tanácsok tagjai legalább felének kollégáik által megválasztott bírónak kell lennie. Az OBH elnöki tisztségét a tagok félévenként egymást váltva viselik. Az OBH elkülönült költségvetéssel működik. A fentiekben és az összeférhetetlenségi szabályokon túlmenően az OBH-tagok függetlenségét az is biztosítja, hogy az OBH választott bíró tagja nem hívható vissza, és ellene fegyelmi eljárás csak az OBH hozzájárulásával indítható.

Az OBH főbb hatásköreit egyebek mellett a következők: a.) ellenőrzi az OBH elnökének központi igazgatási tevékenységét, és szükség esetén az OBH elnöke felé jelzéssel él, b.) a bíróságokat érintő jogszabály alkotását indítványozza az OBH elnökénél, c.) véleményezi a bíróságok költségvetésére vonatkozó javaslatot és az annak végrehajtására vonatkozó beszámolót, d.) évente közzéteszi véleményét az OBH, valamint a Kúria elnökének a bírói, valamint a bírósági vezetői pályázatok elbírálása tekintetében folytatott gyakorlatáról, e.) dönt egyes bírósági vezetők újbóli kinevezésének kérdésében, ha a vezető ugyanazon tisztséget korábban már két alkalommal betöltötte, f.)

⁵ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139695.377293

előzetes egyetértését adja az OBH elnöke vagy a Kúria elnöke számára, ha az a rangsor második vagy harmadik helyen álló pályázót kívánja felterjeszteni a bírói álláshely betöltésére, g.) kinevezi a szolgálati bíróság elnökét és tagjait, h.) elfogadja a bírák Etikai Kódexét. Az OBТ indítványozhatja az OBH elnökének tisztségétől való megfosztását.

A témában elfogadott legutóbbi, 2019. márciusi véleményében (943/2018. sz. vélemény, 21-22. pont) a Velencei Bizottság is elismerte, hogy a magyar igazságszolgáltatási rendszer és az OBH-elnök hatáskörei tekintetében számos meghatározó fontosságú elem átkerült az OBТ-hez, továbbá hogy a módosítások eredményeképpen erősödött az OBH-elnök elszámoltathatósága. Ez a megállapítás arra is rámutat, hogy a magyar szabályozás lehetőséget biztosít az OBТ számára, hogy hatékonyan ellensúlyozza az OBH elnökének hatásköreit.

Minden törvényszéken, ítélőtáblán és a Kúrián bírói tanácsok működnek a bírák által választott helyi szintű önkormányzati szervként. A bírói tanács többek között, a.) meghallgatja és rangsorolja az adott bíróság bírói álláshelyére pályázókat, b.) kezdeményezheti egyes bírósági vezetők vizsgálatának elrendelését vagy felmentését, c.) véleményezi a bíróság éves költségvetési tervét és a jóváhagyott költségvetés felhasználását. Ily módon a bírói önkormányzás mind központi, mind regionális szinten biztosított.

6. A bírák és az ügyészek elszámoltathatósága, beleértve a fegyelmi szabályozást és az etikai szabályokat is

Bírák

A bírák jogállásáról szóló törvény szerint fegyelmi vétséget követ el a bíró, ha a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségeit megszegi, vagy az életmódja, magatartása alkalmas arra, hogy sértse vagy veszélyeztesse a bírói hivatás tekintélyét. További iránymutatást a bírák Etikai Kódexe ad, amelyet az OBТ mint a bírák legfelsőbb képviselői szerve 2014. november 10-i ülésén fogadott el.

A bírák fegyelmi ügyeiben első fokon a Budapest területén működő szolgálati bíróság, másodfokon a Kúria mellett működő másodfokú szolgálati bíróság jár el. A szolgálati bíróság tagjaira a Kúria teljes ülése, illetve az ítélőtábla és a törvényszék összbírói értekezlete tesz javaslatot. A szolgálati bíróság elnökét és tagjait az OBТ nevezi ki. A szolgálati bíróság ügyrendjének tartalmaznia kell az eljáró tanácsok összetételét és az ügyelosztás szabályait. Az ügyrendet az OBТ hagyja jóvá, és közzé kell tenni a központi honlapon.

A bírák jogállásáról szóló törvény szerint a bírósági vezető vagy (bírósági vezető esetében) a kinevezésre jogosult személy kezdeményezheti a fegyelmi eljárás megindítását. A fegyelmi eljárás megindításáról, a fegyelmi eljárás megtagadásáról vagy előzetes vizsgálat elrendeléséről a szolgálati bíróság kijelölt fegyelmi tanácsa dönt. A fegyelmi eljárás során a vizsgálatot vizsgálóbiztos végzi. A vizsgálóbiztos jelentésének kézhezvételét követő a szolgálati bíróság tanácsa 15 napon belül dönt a fegyelmi eljárás megindításáról vagy megtagadásáról és a felfüggesztésről. A szolgálati bíróság tanácsa a fegyelmi eljárást határozat elfogadásával zárja. Ha a szolgálati bíróság megállapítja a bíró vétkeességét, fegyelmi büntetést szab ki. A fegyelmi büntetések kimerítő felsorolását a bírák jogállásáról szóló törvény tartalmazza. A fegyelmi vétséget elkövető bíróval szemben a következő fegyelmi büntetések szabhatók ki: a) feddés; b) megrovás; c) egy fizetési fokozattal való visszavetés; d) két fizetési fokozattal való visszavetés; e) vezetői tisztségéből való felmentés; f) bírói tisztségéből való felmentés indítványozása.

Az első fokú szolgálati bíróság határozata ellen a bíró és a fegyelmi eljárás kezdeményezője a határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül fellebbezést jelenthet be a másodfokú szolgálati bírósághoz. Látható, hogy a fegyelmi eljárásra csak bírácoknak lehet befolyása (az OBH elnökének szerepe marginális, az igazságügyi miniszter semmilyen befolyással nem rendelkezik), a bírói függetlenség teljes mértékben biztosított.

Ügyészek

Az ügyészek jogállásáról szóló törvény szerint fegyelmi vétséget követ el az az ügyész, aki hivatali kötelességét vétkesen megszegi, vagy életmódjával, illetve magatartásával hivatása tekintélyét sérti vagy veszélyezteti. Ha a fegyelmi vétség csekély súlyú, a fegyelmi büntetés kiszabására a fegyelmi eljárás tényleges lefolytatása nélkül is sor kerülhet, és a fegyelmi jogkör gyakorlója az ügyészt ilyen esetben írásbeli figyelmeztetésben részesítheti. A fegyelmi jogkört gyakorló felettes ügyésznek, illetve, súlyosabb esetekben, a legfőbb ügyésznek minden más esetben le kell folytatnia a fegyelmi eljárást, és – amennyiben a fegyelmi vétség bizonyítást nyert – fegyelmi büntetést kell kiszabnia.

A fegyelmi határozattal szemben minden esetben jogorvoslatnak van helye. A fegyelmi jogkör gyakorlójának határozata ellen jogorvoslatot a legfőbb ügyészhez lehet benyújtani, míg a legfőbb ügyész fegyelmi határozata ellen bírósághoz lehet fordulni. Az ügyészekkel szemben a következő fegyelmi büntetések szabhatók ki a) feddés; b) megrovás; c) a legfőbb ügyész által adományozott elismerés – ideértve a címet is – visszavonása; d) egy fizetési fokozattal való visszavetés; e) alacsonyabb munkakörbe helyezés, illetve vezetői tisztségéből való felmentés; f)

hivatalvesztés. A fegyelmi büntetés kiszabásánál figyelembe kell venni a kötelezettségszegés súlyát, következményeit és a vétkesség fokát. A fegyelmi jogkört gyakorló személyek felsorolását az ügyészek jogállásáról szóló törvény 85. § (1) bekezdése tartalmazza.

A fegyelmi biztos kötelező kinevezése az ügyészekkel szembeni fegyelmi eljárásokban új előrelépés a szabályozásban. A nemzeti szabályozás továbbfejlesztette az ügyészekkel szembeni fegyelmi eljárásokban érvényesülő garanciarendszert annak érdekében, hogy a fegyelmi eljárásokban biztosított legyen az elszámoltathatóság és az átláthatóság. A jogszabály továbbra is lehetőséget biztosít elfogultsági kifogás bejelentésére a fegyelmi jogkör gyakorlójával vagy a fegyelmi biztossal szemben, ha az eljárás során nem várható el részükről elfogulatlanság. Ezenkívül a fegyelmi határozattal szemben jogorvoslati kérelem nyújtható be a bírósághoz.

Annak biztosítása érdekében, hogy az eljárás lefolytatása a jogszabályoknak megfelelően, elfogulatlanul, következetesen és előítéletektől mentesen történjen, az etikai kódexre és szabályokra vonatkozó ajánlás átfogóan tartalmazza az ügyészekre vonatkozó etikai normákat, és külön hangsúlyt fektet büntetőjogi és közjogi tevékenységük, valamint magánéletük során követendő alapelvekre. Emellett külön etikai normákat határoz meg a felettes ügyészek számára, hogy ezzel biztosítsa az alárendelt munkatársak méltóságát, valamint az objektív értékelést és előmenetelt hivatásuk során.

7. A bírák és az ügyészek javadalmazása és juttatásai

A bírósági és az ügyészségi függetlenség fontos garanciája, hogy a bíró és az ügyész a hivatása méltóságához és az azzal járó feladatokhoz méltó javadalmazásban részesüljön. 2019-ben a magyar Országgyűlés a bírák és az ügyészek javadalmazásának jelentős emeléséről döntött. A bírák esetében átlagosan 32%-os, míg az ügyészek esetében 21%-os emelés révén 2020-ban azonos szintre kerültek az illetmények, és a két csoport illetménye már együtt emelkedik tovább 2021-ben (12%-kal) és 2022-ben (13%-kal).

Bírák

A bírák javadalmazására vonatkozó szabályokat a bírák jogállásáról szóló törvény határozza meg. A bíró illetménye alapilletményből, továbbá pótlékból tevődik össze. A bíró alapilletményét a bírák jogállásáról szóló törvény szerint számított szolgálati ideje alapján, a bírói illetményalap és a törvény 2. mellékletében fizetési fokozatonként meghatározott szorzószámok szorzataként kell megállapítani. A bírói illetményalapot a központi költségvetésről szóló törvény határozza meg úgy, hogy annak összege az előző évi összegnél nem lehet alacsonyabb. A bíró minden 3 év szolgálati idő megszerzése után eggyel magasabb fizetési fokozatba lép. Kiváló, magasabb bírói beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés esetén a bírót tisztségének fennállása alatt két alkalommal a kollégium előterjesztésére eggyel magasabb fizetési fokozatba lehet besorolni.

A bírák jogállásáról szóló törvény a bírák következő juttatásairól és pótlékairól rendelkezik: a.) beosztási pótlék (kötelező, a szolgálati hely alapján), b.) címpótlék,⁶ c.) idegennyelv-ismereti pótlék (kötelező), d.) kiegészítő pótlék (nem kötelező), e.) képzettségi pótlék (nem kötelező), f.) vezetői pótlék (kötelező). A bíró 25, 30, 35, illetve 40 év szolgálati idő után jubileumi jutalomra (kötelező) jogosult. A jubileumi jutalom egyszeri kiegészítő juttatás, 25 év szolgálati idő után a bíró 2 havi, 30 év után a 3 havi, 35 év után 4 havi, 40 év után az 5 havi illetménye. A bírák jogállásáról szóló törvény kifejezetten rendelkezik cafeteria-juttatásokról (vendéglátás, turizmus, kultúra). Az OBH elnöke szabályzatban további választható juttatásokat is meghatározhat, illetve az egyes cafeteria-juttatások mértékét magasabban is meghatározhatja a bírák érdekképviseleti szervezeteivel egyeztetve.

Ügyészek

Magyarországon az ügyészek javadalmazására vonatkozó szabályokat az ügyészek jogállásáról szóló törvény határozza meg. Az ügyész illetménye alapilletményből, továbbá az ügyészek jogállásáról szóló törvényben meghatározott pótlékból tevődik össze. Az ügyész alapilletményét az ügyészek jogállásáról szóló törvény szerint számított szolgálati idő alapján, az illetményalap és a törvény 1. mellékletében fizetési fokozatonként meghatározott szorzószámok szorzataként kell megállapítani. Az alapilletmény és a pótlékok számításának alapjául szolgáló ügyészi illetményalapot évenként a központi költségvetésről szóló törvény határozza meg úgy, hogy annak összege az előző évinél nem lehet alacsonyabb és mindenkor meg kell felelnie a bírói illetményalapnak. Az ügyészek jogállásáról szóló törvény az ügyészek következő juttatásairól és pótlékairól rendelkezik: a.) vezetői pótlék a vezetői tisztséget betöltő ügyészek számára, b.) beosztási pótlék (a szolgálati hely alapján), c.) címpótlék⁷, d.) idegennyelv-ismereti

⁶ Kiváló, magasabb bírói beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés és az adott bírósági szinten tényleges bírói gyakorlattal eltöltött legalább 6 év után (nem kötelező, az OBT adományozza), vagy az adott bírósági szinten tényleges bírói gyakorlattal eltöltött legalább húsz év után (kötelező, az OBH elnöke adományozza).

⁷ Kiváló, magasabb beosztásra alkalmas, illetve kiválóan alkalmas minősítés és az adott szintű ügyészségen ügyészként eltöltött legalább hat

pótlék, e.) kiegészítő pótlék, f.) képzettségi pótlék.

8. Az ügyészség függetlensége és autonómiája

Az Alaptörvény 29. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „[a] legfőbb ügyész és az ügyészség független”. Az ügyészségről szóló törvény kimondja, hogy „[a] legfőbb ügyész sem közvetlenül, sem közvetve nem utasítható valamely meghatározott tartalmú egyedi döntés meghozatalára vagy megváltoztatására”. Kijelenthető tehát, hogy a legfőbb ügyész és az ügyészség független szervek, amelyek csak a törvénynek felelnek.

A legfőbb ügyészt az ügyészek közül a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja kilenc évre. A legfőbb ügyész megválasztásához az országgyűlési képviselők szavazatainak kétharmados többsége szükséges. Ez a megválasztási mód magas szintű személyi függetlenséget biztosít legfőbb ügyész és a teljes ügyészség számára.

Az egyes ügyészek függetlenségének biztosítása érdekében az ügyészek nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. Az ügyészek jogállásáról szóló törvény összeférhetetlenségi szabályai kizárják, hogy az ügyész más kereső tevékenységet folytasson, (kivéve a tudományos, oktatói stb. tevékenységet), és gazdasági társaság, kooperációs társaság, szövetkezet stb. vezető tisztségviselője vagy bizonyos formában tagja legyen. A függetlenség további összetevője, hogy az ügyészeket az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.

Az ügyészségi törvény rendelkezése szerint, hasonlóan a bíróságokhoz, az ügyészség a központi költségvetésről szóló törvényben önálló költségvetési fejezetet alkot. Az ügyészség költségvetésére vonatkozó, a legfőbb ügyész által összeállított javaslatot a Kormány változtatás nélkül terjeszti az Országgyűlés elé. A működési függetlenség mellett fontos az ügyészek pénzügyi függetlenségének biztosítása a feladataikhoz méltó javadalmazás útján (lásd fentebb).

Jogi szabályozás: Alaptörvény 29. cikk, az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény⁸

9. Az ügyvédi kamara függetlensége

A magyar Alkotmánybíróság az ügyvédi függetlenség garanciájának tekinti, hogy az ügyvédi tevékenység végzésére jogosultak szakmai irányítását és érdekképviseletét egy az államtól független testület látja el. Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény szerint a Magyar Ügyvédi Kamara és a területi kamara az ügyvédi tevékenységet gyakorló önkormányzati elven alapuló, szakmai és érdekképviseleti feladatokat ellátó köztestülete. Magyarországon a köztestületek önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezetek. Az ilyen szervezetek létrehozását jogszabály írja elő a tagjaikhoz és azok tevékenységéhez kapcsolódó közfeladatok ellátására. A kamara közjogi ellenőrző feladatot lát el, amikor fegyelmi jogkörében a szakmai követelmények érvényesítése érdekében jár el, és intézményi hírnevet, intézményi jogi védelmet, és ellensúlyt biztosít a jogi védő és jogi képviseleti feladatok magán-tevékenység keretében történő ellátásához a közhatalommal szemben. A Magyar Ügyvédi Kamara saját jogalkotási hatáskörében többek között az ügyvédi tevékenységre vonatkozó szakmai szabályokat alkot. Az állam csak törvényességi felügyeletet gyakorol a Magyar Ügyvédi Kamara működése fölött az igazságügyért felelős miniszteren keresztül. A kamara köztestületként intézményi garanciát nyújt tagjai szakmai kompetenciáját és feladataik magán-tevékenység keretében történő végzésének függetlenségét illetően.

Jogi szabályozás: az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény;⁹ az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény.¹⁰

10. Az igazságszolgáltatás függetlenségéről a közvéleményben kialakult kép befolyásolására alkalmas jelentős fejlemények

2015 óta az OBH minden évben anonim és önkéntes felmérést végez a bírák között. A felmérés azt vizsgálja, hogy a bírák hogy látják az igazságszolgáltatás pártatlanságát és függetlenségét Magyarországon. A kérdőívet kitöltő bírák száma 2019-ben volt a legmagasabb. A válaszok alapján a bírák 96%-a függetlennek tartja magát. 95%-uk nem tudott olyan körülményről beszámolni, amely befolyásolásra utalt volna. A bírák igyekeznek kerülni a bírói függetlenséget veszélyeztető helyzeteket. A bírák 93%-a úgy véli, hogy az ügyelosztási rendszer biztosítja pártatlan ítélezést.¹¹

év után, beszámítva a magasabb szintű ügyészségen ügyészként teljesített időt is (opcionális), vagy az adott szintű ügyészségen ügyészként eltöltött legalább húsz év után (automatikus).

⁸ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139710.377036

⁹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=202607.377348, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/12017T0078P_20180101_FIN.pdf

¹⁰ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=103353.354509

¹¹ <https://birosag.hu/en/news/category/about-courts/judges-are-independent-rule-law-criteria-are-met>

Az Európai Szemeszter keretében készült országjelentés is elismeri: „a bírói függetlenség megítélésére vonatkozó legfrissebb adatok javulást mutatnak az előkészületben lévő 2020. évi uniós igazságügyi eredménytábla alapján”.¹²

A fentebb ismertetett illetményemelés is magasabb szintű személyi függetlenséget biztosít a bírák számára.

2019 decemberében az OBT tagjai egyhangúlag támogatták az OBH-elnökjelölt megválasztását. Ez a tény az OBT és az OBH-elnök közötti intézményi kapcsolatokban egy új fejezet kezdetét jelzi, és ezért meghatározó jelentőségű az igazságszolgáltatási rendszer jelenlegi helyzetének megfelelő értékelése szempontjából.

11. Egyéb – kérjük, részletezze

Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény – az intézményileg elkülönült közigazgatási bírósági rendszer helyett – bizonyos módosításokat vezetett be a fennálló bírósági rendszerben annak érdekében, hogy a közigazgatási bírászkodás működését gyorsabbá és kiszámíthatóbbá tegye.

2020. április 1-jével a közigazgatási bírósági felülvizsgálati rendszer kétfokúvá vált: a közigazgatási határozattal szemben elsőfokon a törvényszéken lehet jogorvoslatot kérni [8 kijelölt, regionális illetékességű, közigazgatási kollégiummal rendelkező törvényszéken], majd jogszabályban meghatározott esetekben jogorvoslatot lehet kérni a közigazgatási kollégiummal rendelkező Kúrián. Első és végső fokú fórumként a Kúria csak néhány speciális típusú ügyben jár el (pl. az alkotmányjogi panasz orvoslása eljárási eszközének megállapítására irányuló eljárásban vagy a gyülekezési joggal kapcsolatos bírósági eljárások – kivéve a felosztatást). Ez a modell biztosítja az egységes bírósági rendszer és bírósági igazgatás fenntartását. A bírói függetlenséget garantáló szabályok nem változtak.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés érvényesülését elősegíti az elektronikus eljárások bővülő alkalmazása, az információs technológia segítségével történő kommunikáció a perekben, a távtárgyalás ma már rendszeresen alkalmazott lehetősége és az ingyenes jogi segítségnyújtás továbbfejlesztése. A regionális illetékességű közigazgatási bíróságok kijelölésekor a területi elhelyezkedés sajátosságai is figyelembe lettek véve.

Munkaügyi perekben első fokon a törvényszék jár el, másodfokon pedig az ítéletábla. A munkaügyi bírák a helyükön maradhatnak; így biztosított a munkaügyi bírászkodás magas szakmai szintje.

B. Az igazságszolgáltatás minősége

12. Bírósághoz fordulás lehetősége (pl. bírósági eljárási illetékek, költségmentesség)

Az illetéktörvény alapján fő szabály szerint bírósági eljárási illetéket kell fizetni a bírósági eljárásért. A bírósági illeték általános mértéke elsőfokú polgári eljárásban a pertárgyérték 6%-a, de legalább 15 000 forint, legfeljebb 1 500 000 forint. Egyes ügytípusokban jogszabály eltérő mértéket vagy határozott összeget is megállapíthat, pl. a házassági bontóper tételesen meghatározott illetéke 30 000 forint. Másodfokon az általános mérték a pertárgyérték 8%-a, de legalább 15 000 forint, legfeljebb 2 500 000 forint. Kúriai felülvizsgálat esetén az általános mérték a pertárgy 10%-a, de legalább 50 000 forint, legfeljebb 3 500 000 forint. Egyes, az illetéktörvény 56–57. §-ában meghatározott eljárások illetékmentesek. Az illetéktörvény rendelkezik az illeték mérsékléséről is (pl. ha az eljárás egyezséggel zárul). Az illetéktörvény 59–62. §-ában meghatározott esetekben nem előre, hanem csak az eljárás végén, a bíróság határozatának megfelelően kell megfizetni a bírósági illetéket.

A polgári perrendtartásról szóló törvény szerint a felet a személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog a jövedelmi- és vagyoni viszonyai alapján kérelemre, míg a személyes illetékmentesség, ha személye alapján indokolt, hivatalból illeti meg.

Annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatást azok is igénybe vehessék, akik egy bírósági ügy vagy jogi képviselő költségeinek fedezéséhez nem rendelkeznek elegendő anyagi erőforrással, Magyarországon a polgári, közigazgatási és büntetőeljárások területén is létezik jogi segítségnyújtási rendszer. A Jogi Segítségnyújtó Szolgálat akár már a bírósági eljárás megindulása előtt segítséget nyújt.

A jogi segítségnyújtás iránti kérelem szabályait a jogi segítségnyújtásról szóló törvény határozza meg. [A jogi segítségnyújtás engedélyezése iránti eljárás teljes mértékben igazgatásdíj-mentes.] A kérelem kézhezvételét követően a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat jogilag kötelező határozatot bocsáthat ki, amelyben engedélyezi a felperes számára az ingyenes jogi segítség igénybevételét. A jogi segítők egyebek mellett a fél számára ingyenesen jogi tanácsot adnak vagy beadványt, egyéb iratot készítenek. Közreműködésük peren kívüli jellegű, ami azt jelenti, hogy a bírósági eljárás megindulása előtt nyújtanak segítséget. Az eljárás alatt a Jogi Segítségnyújtó Szolgálathoz

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX%3A52020SC0516>

benyújtott kérelem alapján kirendelt ügyvéd segítsége vehető igénybe. Az állam megelőlegezheti a felek helyett a kirendelt ügyvéd költségeit, illetve kivételesen fedezheti is a polgári eljárásban.

Jogi szabályozás: az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (illetéktörvény)¹³, a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény (jogi segítségnyújtásról szóló törvény)¹⁴, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.¹⁵

13. Az igazságszolgáltatás erőforrásai (humán és pénzügyi)

A bíróságok igazgatásáról szóló törvény magas szintű pénzügyi függetlenséget biztosít a bíróságok számára. A bírósági rendszer költségvetését az Országgyűlés a központi költségvetés önálló fejezeteként fogadja el. Az OBH elnöke összeállítja – az OBT, illetve a Kúria véleményére figyelemmel – a bíróságok költségvetésére vonatkozó javaslatát és az annak végrehajtására vonatkozó beszámolóját, amelyet a Kormány a központi költségvetésről szóló törvényjavaslat és az annak végrehajtására vonatkozó törvényjavaslat részeként változtatás nélkül terjeszt az Országgyűlés elé. A bíróságok pénzügyi igazgatásával kapcsolatos feladatokat az OBH elnöke látja el, azonban az OBT lényeges ellenőrzési jogkörökkel rendelkezik e területen. Az OBT: a) véleményezi a bíróságok költségvetését, b) ellenőrzi a bíróságok gazdálkodását, c) véleményezi az egyéb juttatások részletes feltételeit és mértékét. A bírósági rendszer gazdálkodását az Állami Számvevőszék felügyeli.

A bírósági rendszer költségvetése a 2020-as évre 125 milliárd forint. A bírósági rendszerben körülbelül 11 700-an dolgoznak: 3000 bíró és 8700 igazságügyi alkalmazott dolgozik az igazságszolgáltatás négy szintjén.

14. Értékelési eszközök és standardok használata (pl. infokommunikációs rendszerek az ügykezeléshez, bírósági statisztikák, nyomon követés, értékelés, a bíróságot igénybe vevők és a jogi szakemberek közötti felmérések)

A nyilvánosan elérhető 2019. évi Igazságügyi Eredménytábla¹⁶ szerint az elektronikus lehetőségek rendelkezésre állása Magyarországon széles körben biztosított: Magyarország e tekintetben az első helyre rangsorolt országok között van. Magyarország az elsők között digitalizálta az igazságszolgáltatási folyamatokat, ennek köszönhetően 2018-ban a polgári és kereskedelmi ügyek mintegy 51%-át, míg a csőd- és felszámolási eljárások 80%-át indították meg elektronikus úton. Az OBH Digitális Bíróság projektje részeként folyamatban van a bírósági eljárások teljes és átfogó digitalizálása, ideértve az e-aktákat, a dokumentumok beadásának és kézbesítésének elektronikus lehetőségét, a peranyagok elektronikus megtekintését, az interneten történő illetékfizetést és az elektronikus aláírás és aláírás-hitelesítés eszközeit. Az OBH Via Video nevű projektje is folyamatban van, amelynek részeként a tárgyalótermeket digitális kép- és hangrögzítő és -átviteli rendszerekkel szerelik fel. Az informatikai alkalmazások révén a bírósági vezetők adatokat gyűjthetnek a megfelelő időn belüli ítélezésről a bíróság előtti ügyekben. Ez segíti a bírósági vezetőket abban, hogy egyes ügyszakokban megfelelő intézkedéseket hozhassanak, ha a bíróság hatékony ítélezésének támogatásához erre van szükség. A statisztikai adatok lehetővé teszik a bírósági vezetők számára, hogy nyomon kövessék a beérkezett ügyek számát, az eldöntött ügyek számát, a folyamatban lévő ügyek számát, a fellebbezési arányt, a befejezési arányt, az beérkezett, befejezett és folyamatban lévő ügyek tárgyát stb. A részletes statisztikai adatok és elemzéseik nyilvánosan elérhetőek az OBH honlapján (<https://birosag.hu/statisztikai-adatok>).

A bíróságok igazgatásáról szóló törvény értelmében az OBH elnökének feladata a statisztikai adatgyűjtés és a munkatehermérés. Ezért az OBH elnöke dönt a bírósági statisztikai adatok gyűjtéséről és az adatok feldolgozásával kapcsolatos központi feladatokról; meghatározza és szükség esetén évente felülvizsgálja a bírói munkateher mérésére szolgáló adatlapokat és módszereket, legalább évente egy alkalommal áttekinti a munkateher és az országos ügyforgalmi adatok alakulását, valamint bírósági szintenként és ügyszakonként meghatározza a peres és nemperes eljárások átlagos országos munkaterhét. Rendszeresen országos és helyi szintű felméréseket végeznek a bíróság állománya vagy a bíróságot igénybe vevők körében (pl. a bíróságokkal való elektronikus kapcsolattartás ügyfélszolgálatáról: <https://birosag.hu/form/ugyfel-elegedettségi-kerdoiv>)

15. Egyéb – kérjük, részletezze

¹³ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docidM3511.376975

¹⁴ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=75608.362955

¹⁵ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=198992.377344, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://www.njt.hu/translated/doc/J2016T0130P_20200401_FIN.pdf

¹⁶ Forrás: https://ec.europa.eu/info/slates/info/files/iustice_scoreboard_2019_en.pdf

C. Az igazságszolgáltatási rendszer hatékonysága

16. Az eljárások hossza

Az Igazságügyi Eredménytábla legutóbbi, 2019 áprilisában közzétett kiadásának¹⁷ számai azt mutatják, hogy a magyar igazságszolgáltatási rendszer az uniós átlag felett vagy jóval felette teljesít, akárcsak a korábbi években. Ami az eljárások hosszát illeti, a magyar bíróságok számos ügyszakban folyamatosan élen járnak az EU-ban. A folyamatban lévő első fokú polgári, kereskedelmi, közigazgatási és egyéb ügyek száma a legalacsonyabbak között van Európában, a 100 állampolgárra jutó folyamatban lévő első fokú közigazgatási ügyek száma a második legalacsonyabb a tagállamok között, akárcsak az uniós védjegybitorlási ügyek átlagos hossza. Az első fokú közigazgatási ügyek eldöntéséhez szükséges idő tekintetében Magyarországot ez a kutatás a negyedik helyre rangsorolta, a közigazgatási ügyeknél valamennyi bírósági szintet figyelembe véve a pedig az ötödik legjobb helyezés jutott az országnak. Az OBH adatai szerint az ügyek 85,3%-a egy éven belül lezárul.¹⁸

Ami a befejezési arányt illeti, az adatok hasonlóan pozitív tendenciákat mutatnak. A bíróságok évről évre tovább tudják csökkenteni az ügyhátralékot. 2019 első félévében például a beérkezett ügyek száma 603 688 volt, míg az eldöntött ügyeké 635 974. 2019. június 30-án a folyamatban lévő ügyek száma körülbelül 37 000-rel kisebb volt, mint 2018. június 30-án. A magyar és az uniós adatok egyaránt alátámasztják, hogy Magyarországon biztosított a bírósági eljárások időszerűsége.

17. Az ítéletek végrehajtása

A jogvitákban döntő különböző bíróságok és hatóságok határozatait, valamint egyes, meghatározott okiratokon alapuló igényeket bírósági végrehajtási eljárás útján kell végrehajtani, amely egy nemperes eljárás. A bírósági végrehajtási eljárások szabályait a bírósági végrehajtásról szóló törvény határozza meg. A bírósági végrehajtási eljárás két szakaszból áll, nevezetesen a végrehajtás elrendeléséből és foganatosításából. A végrehajtási eljárás a végrehajtást kérő fél kérelmére indul. A végrehajtás elrendelésére hatáskörrel rendelkező bíróság kiállítja a végrehajtható okiratot, ha a végrehajtás általános feltételei teljesülnek, azaz a végrehajtandó határozat kötelezést (marasztalást) tartalmaz, jogerős vagy előzetesen végrehajtható, és a teljesítési határidő letelt. A végrehajtás elrendelése ellen az adós és a végrehajtást kérő számára jogorvoslati lehetőségek állnak rendelkezésre.

Fő szabály szerint a végrehajtást önálló bírósági végrehajtó foganatosítja bírósági végrehajtási eljárás keretében. A végrehajtó intézkedései ellen külön jogorvoslati eszköz, a végrehajtási kifogás áll rendelkezésre.

A kényszerítő eszközök elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatják, de kivételesen az adós személyiségi jogait is érinthetik. Az adós személye elleni kényszercselekményt, a bíróság, illetve a bírósági végrehajtó intézkedése alapján, a rendőrség végzi el. Ami a vagyoni intézkedéseket illeti, a bírósági végrehajtásról szóló törvény meghatározza azok alkalmazási körét, ideértve egyes alapvető vagyontárgyakat és összegeket, amelyek az adós alapvető megélhetésének biztosítása érdekében mentesek a végrehajtás alól. A bírósági végrehajtásról szóló törvény külön rendelkezéseket tartalmaz a különleges végrehajtási eljárásokra (gyermekkel való kapcsolattartás, lakás kiürítése, szellemi tulajdonjogok megsértése). Ily módon a végrehajtásról szóló törvény egyensúlyt teremt az adós jogos érdekei és a végrehajtás célja között, biztosítva az ítéletek megfelelő végrehajtását, a jogállamiság elvével összhangban.

Jogi szabályozás: a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény¹⁹

18. Egyéb – kérjük, részletezze

¹⁷ Forrás: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2019_qualitative_data_factsheet_en.pdf

¹⁸ Részletes adatok: <https://birosag.hu/statisztikai-adatok>

¹⁹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21471.376984

II. Korrupcióellenes keretek

A. A korrupció elleni küzdelem (megelőzés, valamint nyomozás és üldözés) intézményi keretei

19. *A korrupció megelőzéséért, felderítéséért, nyomozásáért és üldözéséért felelős hatóságok (pl. nemzeti ügynökségek, szervek) felsorolása. Ha lehetséges, kérjük, tüntesse fel a számukra juttatott erőforrásokat (humán, pénzügyi, jogi és gyakorlati erőforrások, ahogy megfelelő).*

A korrupciós bűncselekmények felderítését és nyomozását a nyomozó hatóságként eljáró rendőrség vagy az ügyészség végzi, attól függően, hogy a bűncselekményt a magán- vagy az állami szektorban követték-e el. A magánszektorban elkövetett korrupciós bűncselekmények felderítése és nyomozása a rendőrség feladata. A nyomozások felügyelete és irányítása, a vádemelés és a vád bíróság előtti képviselése ezekben az ügyekben a megyei és fővárosi főügyészség feladata. A regionális nyomozó ügyészség végzi a nyomozást a hivatalos személyekhez kötődő korrupciós bűncselekményekben. Ezenkívül különleges központi egységként a Központi Nyomozó Főügyészség Nyomozó Osztálya jár el azokban a korrupciós ügyekben, amelyeket az elkövető különleges helyzete, hivatala vagy rangja, az államszervezetben betöltött magas rangja vagy az ügy összetettsége miatt kiemelten kell kezelni. Ennek megfelelően ez az egység nyomoz a mentelmi jogot élvező személyek, a külföldi hivatalos személyek a köztársasági elnök, a miniszterelnök, a Kormány tagjai, az közbiztonságért felelős hatóságok és a katasztrófavédelmi szervek magas rangú tisztségviselői, valamint egyes központi államigazgatási szervek vezető tisztviselői által elkövetett vagy őket érintő korrupciós ügyekben. A bűnfelderítés és nyomozás során az ügyészség igénybe veheti a rendőrség és a Nemzeti Védelmi Szolgálat (a továbbiakban: NVSZ) nyomozó kapacitásait. Az NVSZ legfontosabb feladata a korrupció csökkentése, a szervezett bűnözés terjedésének megakadályozása a bűnüldözés területén és a közigazgatási szerveknél, magas színvonalú felderítő munka folytatása, és a bűnüldöző hatóságoknál és egyes kormányzati ügynökségeknél dolgozó, hivatásuk miatt veszélyben lévő személyek megfelelő védelmének megszervezése, ideértve az említett személyek családtagjait is. A vonatkozó kormányrendeletben meghatározott bűncselekmények esetében az NVSZ felderítő tevékenysége nem megy túl a bűncselekmény gyanújának megerősítésén vagy kizárásán.

A rendőrségi törvény 2010. évi módosításakor új eszközként bevezetett megbízhatósági vizsgálat hatékonyabbá tette a korrupció elleni küzdelmet mind a megelőzés, mind a bizonyítékgyűjtés tekintetében.²⁰ Az NVSZ által elvégzett megbízhatósági vizsgálat célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett tisztviselő a jogszabályban előírt szabályoknak és kötelezettségének megfelelően végzi-e feladatait. E célból az NVSZ az érintett tisztviselő munkakörének ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hoz mesterségesen létre. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a megbízhatósági vizsgálat alkalmas arra, hogy visszatartó erejű legyen. 2019-ben az NVSZ összesen 1150 személyen végzett megbízhatósági vizsgálatot. Az NVSZ tisztviselői gyakran adnak tájékoztatást a megbízhatósági vizsgálatok eredményeiről az NVSZ védelme alatt álló bűnüldöző és közigazgatási ügynökségek állománygyűlésein. A megbízhatósági vizsgálatokról készült felvételeket szintén bemutatják a bűnüldöző szervek tisztviselőinek tartott képzéseken.

A korrupcióval szembeni kormányzati feladatok összehangolásáért a belügyminiszter felel. A korrupció elleni kormányzati stratégiát az NVSZ készíti elő és nyújtja be a belügyminiszternek. E feladatok végrehajtására 2014 októberében egy külön szervezeti egység, a Korrupciómegelőzési Főosztály kezdte meg működését. A Korrupciómegelőzési Főosztály stratégiai tervezéssel, integritásirányítási rendszerek kidolgozásával, állami szereplők módszertani támogatásával, oktatásával, képzésével munkáját az állami szervezetek integritásának erősítésére összpontosítja. Ezen túlmenően a Korrupciómegelőzési Főosztály a magánszektor és a társadalom egészét is megcélozza különböző tudatosító és tájékoztató tevékenységek révén, és nemzetközi együttműködésekben is részt vesz. Jogszabály-módosítások, irányelvek, képzések, tudatosító és tájékoztató kampányok bizonyítják az állami szervek, köztük a minisztériumok, a Kúria, az Állami Számvevőszék, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a legfőbb ügyész, a Közbeszerzési Hatóság, a Magyar Nemzeti Bank, helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, szakmai szervezetek és egyesületek, kereskedelmi kamarák, kutató és oktatási intézmények stb. elköteleződését a szervezeti integritás fejlesztése iránt.

Jogi szabályozás: a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (rendőrségi törvény),²¹ a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet²²

²⁰ Egyéb források: [https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2019-September-4-6/Contributions NV/Hungary HU EN.pdf](https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2019-September-4-6/Contributions%20NV/Hungary%20HU%20EN.pdf)

<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2019-September-4-6/V1904637e.pdf>

²¹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21269.376388

²² Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=133717.371012

B. Megelőzés

20. *Integritási keret: vagyonyilatkozat-tételi szabályok, lobbitevékenység, forgóajtó-jelenség és az állami döntéshozatal általános átláthatósága (ideértve az adatokhoz történő nyilvános hozzáférést)*

Vagyonyilatkozat

A közszolgálatban állók vagyonyilatkozati szabályait Magyarországon az egyes vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségekről szóló törvény határozza meg. A vagyonyilatkozat célja a vagyonosodás felügyelete a jogszerűtlen vagyonosodás megelőzése érdekében. Ennek megfelelően a nyilatkozattétel napján fennálló vagyoni és pénzügyi érdekeltségekről, valamint a nyilatkozattétel napját megelőző öt év valamennyi bevételéről nyilatkozni kell. A rendvédelmi szerv, továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hivatásos állományú tagja, a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonája, a közalkalmazott, a közszolgálati jogviszonyban álló személy, aki ügyészségi szolgálati viszonyban áll, az igazságügyi alkalmazott és a Magyar Nemzeti Bank alkalmazottja, aki – önállóan vagy testület tagjaként – javaslatételre, döntésre vagy ellenőrzésre jogosult közigazgatási hatósági vagy szabálysértési ügyben, közbeszerzési eljárás során és aki közpénzekkel, különösen állami (önkormányzati) támogatások fölött rendelkezik, vagy az ilyen rendelkezést felügyeli, köteles vagyonyilatkozatot tenni. Ezen túlmenően a politikai kormánytanácsadók, vezetők, a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá esők, az ügyészek, közjegyzők és a bírósági végrehajtók kötelesek vagyonyilatkozatot tenni. A vagyonyilatkozatok gyakoriságára hárompilléres rendszer vonatkozik: a vagyonról nyilatkozni kell (1) az ilyen kötelezettség alá eső megbízatás kezdete előtt, (2) az ilyen megbízatás megszűnését követő 15 napon belül, és (3) a megbízatás vagy állás típusától függően eltérő időközönként. Évente kell vagyonyilatkozatot tennie annak, aki a fenti megbízatást közbeszerzési eljárásokban tölti be, a helyettes államtitkárnak, a közigazgatási államtitkárnak és azoknak, akik a fent említett megbízatások valamelyikét költségvetési szerveknél, önkormányzati többségi tulajdonban lévő gazdasági társaságoknál, továbbá azoknál, akik a fent említett megbízatások valamelyikét az Országgyűlés, a Kormány, valamint önkormányzat által alapított közalapítvány által lefolytatott közbeszerzési eljárásban látják el. Kétévente nyilatkoznak vagyonukról azok (az előzőekben nem említettek), akik állami (önkormányzati) támogatások fölött rendelkeznek, vagy az ilyen rendelkezést felügyelik. Minden más nyilatkozattételre kötelezett tisztviselő ötévente tesz vagyonyilatkozatot. A köztisztviselők vagyonyilatkozata nem nyilvános.

A vagyonyilatkozatot papíron vagy elektronikus formában lehet benyújtani. A nyilatkozat a köztisztviselő vagy végrehajtó munkáltatójához, a megyei közjegyzői kamarához, az állami (önkormányzati) tulajdonú gazdasági társaság tulajdonosához, az állami támogatási előirányzat kezelőjéhez, illetve a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez kerül benyújtásra. Az egyes vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségekről szóló törvény „örzésért felelősnek” nevezi őket. A vagyonyilatkozat-tételre kötelezett személlyel egy háztartásban élő hozzátartozók vagyoni és pénzügyi érdekeltségeiről ugyanolyan gyakorisággal kell nyilatkozni, mint a kötelezett esetében. A vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség teljesítését az őrzésért felelős személy ellenőrzi. Ha a kötelezett nem tesz vagyonyilatkozatot, az őrzésért felelős köteles a kötelezettet írásban felszólítani. Ha az írásbeli felszólítás után sem tesz eleget kötelezettségének, a jogviszonya megszűnik. A nyilatkozat tartalmának ellenőrzése szintén az őrzésért felelős személy feladata, ellenőrzési eljárást saját kezdeményezésére vagy bejelentés alapján folytathat. Utóbbi esetben az eljárás során az őrzésért felelős a kötelezettet meghallgatja. Az úgy nevezett vagyongyarapodási vizsgálatot a Nemzeti Adó- és Vámhivatal folytatja le.

Az országgyűlési képviselők vagyonyilatkozatát az Országgyűlésről szóló törvény szabályozza. A képviselőknek a törvényben meghatározott űrlapon kell vagyonyilatkozatot tenniük az eskütételüktől számított 30 napon belül, majd minden azt követő évben január 31-ig, valamint mandátumuk megszűnését követően harminc napon belül. A képviselővel közös háztartásban élő családtagok vagyonyilatkozatát csatolni kell. A családtagok vagyonyilatkozatának kivételével a vagyonyilatkozatokat haladéktalanul közzé kell tenni az Országgyűlés honlapján. A bírák is kötelesek az eskütételük előtt, majd azt követően háromévente vagyonyilatkozatot tenni. A vagyonyilatkozatokat a munkáltatói jogokat gyakorló bírósági vezető őrzi. A vagyonyilatkozatok bizalmosságára és ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokat a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény határozza meg.

Jogi szabályozás: az egyes vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségekről szóló 2007. évi CLII. törvény,²³ az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (az Országgyűlésről szóló törvény)²⁴

Lobbitevékenység és az állami döntések átláthatósága

Az integritásirányítási rendszerről szóló kormányrendelet a Kormány vagy annak valamely tagja által felügyelt államigazgatási szervek és a magánérdekeket képviselő harmadik személyek közötti kapcsolattartást szabályozza. A lobbistákkal való kapcsolattartásra vonatkozó szabályok a lehetséges kockázatok felismerésével és kezelésével

²³ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=111766.362520

²⁴ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=148174.376601

hozzájárulnak a szervezeti integritás erősítéséhez.

Az államigazgatási szerv munkatársa jogszabályban rögzített eljárásban ügyfélnek, panaszosnak vagy az eljárásban részt vevő más személynek nem minősülő, államszervezeten kívüli személlyel (lobbista, érdekérvényesítő) feladatellátása során vagy feladatellátásához kapcsolódóan csak felettese előzetes tájékoztatását követően találkozhat. A tájékoztatásnak ki kell terjedni az érdekérvényesítő és – ha van ilyen – az általa képviselt szervezet nevére, a találkozó céljára, időpontjára és helyére. Amennyiben a tisztviselő a találkozóval kapcsolatban a szervezet integritását veszélyeztető kockázatokra vonatkozó információval rendelkezik, ezt köteles írásban felettese tudomására hozni. A felettes jogosult a tisztviselő érdekérvényesítővel való találkozását megtiltani, vagy harmadik személy jelenlétéhez kötni. A hivatali szervezet vezetője a közigazgatási szerv tisztviselői számára az érdekérvényesítővel való találkozást normatív utasításban is megtilthatja, korlátozhatja vagy harmadik személy jelenlétéhez kötheti.²⁵ Az integritásirányítási rendszerről szóló kormányrendeletben szabályozott eljárás nem alkalmazandó a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló 2010. évi CXXXI. törvény hatálya alá tartozó, a jogszabály-előkészítésben történő társadalmi részvételre. (Az állami döntéshozatal átláthatóságáról további információkért lásd a IV. fejezet 37. kérdését. A nyilvános információkhoz való hozzáféréssel kapcsolatban lásd a III. fejezet 35. kérdését.)

*Jogi szabályozás: az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet.*²⁶

21. Az összeférhetlenség megelőzésére vonatkozó szabályok az állami szektorban

A kormányzati tisztviselőkre és állami tisztviselőkre vonatkozó összeférhetlenségi szabályokat a Kttv. és a Kit., a rendvédelmi tisztviselők (rendőrségi, büntetés-végrehajtási, pénzügyőrségi és katasztrófavédelmi tisztviselők) tekintetében a Hszt. határozza meg. A Kttv. és a Kit. szabályai a köztisztviselők minden külső tevékenységére vonatkoznak, ideértve a politikai és gazdasági összeférhetlenség ügyeit egyaránt. A köztisztviselő pártban tisztséget nem viselhet, párt nevében vagy érdekében - a választásokon jelöltként való részvételt kivéve - közszereplést nem vállalhat. Ami a gazdasági összeférhetlenséget illeti, a Kit. és a Kttv. általánosan kizárja, hogy a köztisztviselő gazdasági társaságnál vezető tisztségviselő, illetve felügyelőbizottsági tag legyen, kivéve egyes eseteket, ha a gazdasági társaság önkormányzati, köztisztviselői többségi tulajdonban van, vagy tartósan állami tulajdonban van, stb. [A Hszt. szintén szabályozza a politikai és gazdasági összeférhetlenséget, a Kttv.-hez hasonló szabályokat határoz meg a második keresőfoglalkozás, a jogi személyekben való tagság vagy tisztség és az összeférhetlenség kezelése tekintetében.]

Összeférhetlenség esetén a köztisztviselő köteles azonnal bejelenteni felettesének az összeférhetlenség tényét. A munkáltató ezt követően felszólítja a köztisztviselőt az ok megszüntetésére. Amennyiben a köztisztviselő az összeférhetlenséget harminc napon belül nem szünteti meg, szolgálati jogviszonya megszűnik. Az összeférhetlenség és a kapcsolódó jogkövetkezmények megállapítása alapvető joga a munkáltatónak. Az összeférhetlenség megelőzése érdekében a közszolgálatban minden megüresedett álláshelyre pályázónak írásban nyilatkoznia kell arról, hogy az állami állás és külső tevékenységei között nem áll fenn összeférhetlenség. A gyakorlatban a különböző állami szervek HR-egységei szolgálnak tájékoztatással és nyújtanak segítséget az összeférhetlenség okaival és a vonatkozó eljárási szabályokkal kapcsolatban. Emellett a Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexe²⁷ és a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex,²⁸ amelyek kötelezőek a köztisztviselőkre nézve, kiterjednek az összeférhetlenség etikai aspektusaira.

Jogi szabályozás: a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Kttv.),²⁹ a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXXV. törvény (Kit.),³⁰ a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.).³¹

22. A közérdekű bejelentők védelmét biztosító és a korrupció bejelentését ösztönző intézkedések

Az alapvető jogok biztosáról szóló törvény és a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló törvény szerint a közérdekű bejelentések megtételére és nyilvántartására szolgáló elektronikus rendszer üzemeltetéséről az alapvető jogok biztosja gondoskodik a Hivatalán keresztül. Közérdekű bejelentést az elektronikus rendszeren keresztül (a

²⁵ E szabályok gyakorlati alkalmazását az NVSZ és a Belügyminisztérium által kiadott módszertani útmutató segíti, amely a tematikus korrupciómegelőzési honlapon található. <https://korrupciomegelozes.kormany.hu/szakmai-anyagok-es-osszefoglalok2>

²⁶ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159079.377541

²⁷ Lásd: <https://mkk.org.hu/hivatasetika>

²⁸ Lásd: http://www.rendvedelmikar.hu/letoltes/document/document_108.pdf

²⁹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=142936.381628

³⁰ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=211886.381634

³¹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=175262.376363

Hivatal honlapján e célra kialakított felületen) vagy személyesen az ügyfélszolgálaton is lehet tenni.

A bejelentő kérheti beadványa anonim módon történő kezelését. Ebben az esetben az eljáró szerv a közérdekű bejelentésnek csak a bejelentő azonosítását lehetővé tevő adatokat nem tartalmazó kivonatolt változatához férhet hozzá. A vonatkozó jogszabályok a névtelenség kérése hiányában is biztosítják a személyes adatok védelmét. A kivételek csak olyan esetekre korlátozódnak, amikor nyilvánvalóvá válik, hogy a panaszos vagy a közérdekű bejelentő rosszhiszeműen, döntő jelentőségű, valótlan információt közölt; ha a) ezzel bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére utaló körülmény merül fel, a panaszos vagy a közérdekű bejelentő személyes adatait az eljárás lefolytatására jogosult szerv vagy személy részére át kell adni; b) alappal valószínűsíthető, hogy a panaszos vagy a közérdekű bejelentő másnak jogellenes kárt vagy egyéb jogsérelmet okozott, személyes adatait az eljárás kezdeményezésére, illetve lefolytatására jogosult szervnek vagy személynek kérelmére át kell adni.

A biztos az elektronikus rendszerben a benyújtást követő 8 napon belül továbbítja a bejelentést és annak mellékleteit vagy az anonimizált kivonatot a vizsgálatára hatáskörrel rendelkező szervhez („eljáró szerv”). Az eljáró szerv a vizsgálat során tett (ideiglenes és érdemi) intézkedéseiről szóló tájékoztatást az elektronikus rendszerben rögzíti a bejelentés kézhezvételétől számított 30 napon belül. A bejelentő nyomon követheti bejelentése kivizsgálását a honlapon, és lekérheti ügye státuszát. Emellett a bejelentés rövid, személyes adatok nélküli kivonata (ún. „publikus kivonat”) mindenki számára elérhető. A közérdekű bejelentés kivizsgálását követően a bejelentő az általa vélelmezett visszásság orvoslása érdekében beadvánnyal fordulhat az alapvető jogok biztosához, ha az eljáró szerv a bejelentését megalapozatlannak találta, vagy a bejelentő a vizsgálat eredményével nem ért egyet, vagy a bejelentést az eljáró szerv nem vizsgálta ki teljes körűen. A közérdekű bejelentést vizsgáló szervek gyakorlatát a biztos hivatalból is vizsgálhatja. Ha a vizsgálat alapján a biztos visszásságot tapasztal, annak orvoslására ajánlást tehet az érintett számára, illetve annak felettes szervéhez.

Minden olyan, valamely közérdekű bejelentés eredményeként tett cselekmény, amely hátrányt okozhat a bejelentő számára, jogellenes, akkor is, ha egyébként jogszerű lenne, kivéve a rosszhiszeműség esetét (lásd fentebb). [A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény értelmében a közérdekű bejelentők üldözése szabálysértésnek minősül.] Az állam a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben meghatározott támogatást ad a közérdekű bejelentőknek.

Jogi szabályozás: az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény³², a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény,³³ a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény³⁴

23. Sorolja fel azokat az ágazatokat, amelyekben tagállamában magas a korrupciós kockázat, és sorolja fel a korrupció megelőzése érdekében ezen ágazatokban meghozott vagy tervezett intézkedéseket. (pl. közbeszerzés, egészségügy, egyéb).

A 2015 májusában elfogadott Nemzeti Korrupcióellenes Program (a továbbiakban: NKP) végrehajtására két éves időszakokat lefedő akciótervek révén került sor (első akcióterv: 2015-2016, második akcióterv: 2017-2018). A rendvédelmi szerveken és a közigazgatási szerveken belül azon munkakörök és munkakörtípusok lettek feltérképezve, amelyek magasabb korrupciós kockázatnak³⁵ vannak kitéve. A feltérképezés kockázatelemzésen, összehasonlító adatelemzésen, és az egyes munkakörök és munkakörtípusok kockázati tényezőinek minőségi és mennyiségi elemzésén alapult. Az ESZA által finanszírozott, a korrupció hatékony felderítését és megelőzését célzó kapacitásépítési projekt keretében folyó kutatás a kockázatok előfordulási arányát vizsgálta minden munkakör, munkakörtípus és kockázati tényező vonatkozásában.

Az első akcióterv keretében fejlesztették a korrupciómegelőzési, szakmai etikai, korrupcióellenes és a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló képzési programok módszertanát. Az NVSZ korrupcióellenes tanfolyamokat szervezett rendőrségi tisztviselőknek és ügyészeknek azzal a céllal, fejlessze kapacitásukat a korrupciós bűncselekmények felfedezése és nyomozása terén. Az illetékes igazgatóság kidolgozott egy e-learning képzést (*Te döntesz*) a rendvédelmi szervek munkatársai számára. Az első akciótervvel összhangban a köztisztviselők számára kötelezővé tették, hogy minden képzési ciklusban vegyenek részt legalább egy korrupciómegelőzésre vonatkozó képzési programban. A második akcióterv a korrupciómegelőzési törekvések támogatására és az NVSZ által az integritás témájában kidolgozott képzési anyag terjesztésére fókuszált. Az NVSZ és a Készenléti Rendőrség közösen speciális képzést indított például határőrök számára (*Hogyan mondjuk nemet? Korrupciós helyzetek asszertív kezelése*). Az *Integritás: Szilárd erkölcsiség a gyakorlatban* című e-learning tantervet,

³² Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=M39247.381623

³³ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=164339.376770

³⁴ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=75608.362955

³⁵ E ponton ismét hangsúlyozzuk szakértői szinten már kifejtett azon álláspontunkat, hogy a “magas korrupciós kockázat” nem egy világosan meghatározott kategória; nem egyértelmű, hogy a Bizottság hogyan definiálta ezt a fogalmat, és e tekintetben nincsenek világos előírások. A válasz ezért a magasabb korrupciós kockázatnak kitett munkakörök NKP keretében történt feltérképezésére hivatkozik.

amelyet kötelező központi képzési programként indítottak el, 2018. november 1. és 2019. június 30. között 49 698 szakember végezte el.

Az eddigi tapasztalatok szerint a képzések nagyon pozitív hatással voltak a résztvevők integritástudatosságára, azaz azon képességükre, hogy ellenálljanak a korrupció kihívásának. Ezenkívül a képzések összesített tapasztalata jól alkalmazható a tudatos vezetői magatartásban.

24. Egyéb lényeges korrupciómegelőzési intézkedések az állami és magánszektorban

A Nemzeti Korrupcióellenes Programot (a továbbiakban: NKP) a magyar Kormány 2015 májusában fogadta el. Az NKP-ban foglalt feladatok befejeződtek, amikor az NKP 2018. december 31-én véget ért. Az NKP az intézkedések széles körét fogta át: értékalapú és szabályalapú (pl. jogalkotási) folyamatokat. Korrupciómegelőzési intézkedései a társadalom széles körét érték. Célra szabott intézkedéseket vezettek be, amelyek számos szereplőt, érintettek a diákoktól a gazdasági életig.

A 2019. évet az eredmények értékelésének, a beavatkozást igénylő új területek feltérképezésének, és a levont következtetések alapján az új korrupcióellenes stratégia (2020-2022) kidolgozásának szentelték. A korrupció elleni erőfeszítések hatékonyságának kulcsa a korrupciót társadalmilag elutasító kultúra kialakításában rejlik. Ennek értelmében 2019-ben fejeződött be egy a polgárokat, és a gazdasági és állami szektort megcélzó tudatosító kampány. A kampány célja az volt, hogy tájékoztatást nyújtson a korrupció természetéről, a korrupciós kockázatokról és arról, hogyan kell elkerülni a korrupciós helyzeteket, továbbá arra irányult, hogy a korrupciónak ellenálló szervezeti kultúrát és attitűdöt alakítson ki a polgárok szintjén. A kampány keretében plakátok, reklámfilmek és rádiós reklámok, Facebook-oldal, Youtube-csatorna, elektronikus hírlevelek, mobiltelefonos applikációk is szerephez jutottak. [Ily módon a Facebook-oldalon keresztül 1 210 849 polgár, míg a Youtube-csatorna révén 3 344 428 polgár kapott friss információkat a korrupciós veszélyekről, továbbá útmutatást arról, hogyan viselkedjenek helyesen korrupciónak kitett helyzetekben. Az NVSZ Korrupciómegelőzési Főosztálya 57 alkalommal szervezett különböző eseményeket vagy vett részt ilyeneken (konferenciák, műhelytalálkozók), és így 3168 köztisztviselőt ért el.]

Mára az integrált kockázatkezelési rendszeren belüli kockázatkezelési tevékenység értékes megelőzési eszközzé vált a költségvetési szervek számára. A félévente végzett felmérések hozzájárultak az állami szervek korrupcióellenes kockázatkezelési tevékenysége ellenőrzéséhez és elemzéséhez. Az állami hatóságoknál folyamatosan pozitív tendencia figyelhető meg a kockázatkezelési tevékenységek területén, amely korrupcióellenes kockázatkezelést is magában foglal. 2020 januárja óta a jelentős állami tulajdonú vállalatok többségére is belső ellenőrzési szabályzat vonatkozik, és az államigazgatási szervek integritás tanácsadóihoz, illetve a költségvetési szervek belső ellenőreihez hasonlóan megfelelési tisztviselőt neveznek ki egyes állami tulajdonú vállalatoknál, így járulva hozzá a belső ellenőrzési szabályok fejlesztéséhez és a korrupció megelőzéséhez is. A közeljövőben elfogadásra kerülő új korrupcióellenes stratégia fő célkitűzése a korrupció minden felbukkanási lehetőségének megelőzése. A technológiai újdonságok és az e-ügyintézés fejlődése egyre meghatározóbb szemponttá válnak. Ez az oka annak, hogy a stratégia fő pillérei a következők: technológiaalapú, szabályalapú és értékalapú intézkedések. Az új stratégiának is célja, hogy a lehető legtöbb társadalmi csoportot érje el a kidolgozott és bevált módszertanon alapuló attitűdalakító tevékenység révén.

C. Visszaszorító intézkedések

25. A korrupció és a kapcsolódó jogsértések kriminalizációja

A 2013. július 1-jén hatályba lépett új Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.) önálló fejezetben szabályozza a korrupciós bűncselekményeket (XXVII. fejezet). A Btk. szabályai a korrupció elleni küzdelem terén elfogadott nemzetközi és uniós előírásokon és kötelezettségeken alapulnak. Ennek megfelelően a Btk. bűncselekménynek nyilvánítja az aktív és passzív vesztegetést (Btk. 290-291. §), valamint azok hivatalos személyhez kötődő elkövetését (Btk. 293-294. §). A Btk. szintén bűncselekménynek minősíti a bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett aktív és passzív vesztegetést (Btk. 295-296. §), az aktív és passzív befolyással üzérkedést (Btk. 298-299. §) és a korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztását (Btk. 300. §). E szabályok értelmében a jogtalan előny adása vagy ígérese, illetve a jogtalan előnyt kérése, avagy a jogtalan előny vagy ennek ígérete elfogadása büntetendő cselekmény. A bűncselekmények körét a külföldi hivatalos személyekre is kiterjesztették. Az OECD legutóbbi Magyarországgal kapcsolatos országjelentését 2019-ben fogadták el. E jelentésben az OECD (OECD Phase 4, a jelentés 69-70. pontja) azt ajánlotta Magyarország számára, hogy módosítsa a Btk. 459. § (1) bekezdés 13. pont a) alpontját, hogy a külföldi hivatalos személy fogalom meghatározásából kifejezetten egyértelmű legyen, hogy az magában foglalja a külföldi állami vállalkozások tisztviselőit is. A kért módosítást tartalmazó törvényjavaslat 2020. április elején benyújtásra került a magyar Országgyűléshez, amely várhatóan ez év második felében fogadja el azt.

26. A korrupciós bűncselekményekkel kapcsolatos (büntetőjogi és nem büntetőjogi) szankciók alkalmazásának áttekintése (beleértve a jogi személyeket is)

A korrupciós bűncselekményeket a törvény kivétel nélkül szabadságvesztéssel rendeli büntetni. A bűncselekmény jogi minősítésétől függően a legenyhébb büntetés a két évig terjedő szabadságvesztés (ha az aktív befolyással üzérkedést gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követik el); a legszigorúbb büntetés pedig öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés (pl. hivatali vesztegetés elfogadása, ha vezető beosztású hivatalos személy bünszövetségben követi el).

Ha a haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekményért határozott idejű szabadságvesztés büntetésre ítélt személy jelentős jövedelemmel vagy vagyonnal rendelkezik, pénzbüntetés is kiszabandó rá. Foglalkozástól eltiltás szabható ki arra a személyre, aki foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követ el bűncselekményt. Azt a személyt, akit szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék, és méltatlan arra, hogy a közügyek gyakorlásában részt vegyen, el kell tiltani e joga gyakorlásától.

Arra a vagyonra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt, vagyonekobjást kell elrendelni. A vagyonekobjást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra is, amellyel más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyonekobjást a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni. Az ellenkező bizonyításáig vagyonekobjás alá eső vagyonnak kell tekinteni, és vagyonekobjást kell elrendelni arra a vagyonra is, amelyet a vesztegetés, a vesztegetés elfogadása, a hivatali vesztegetés, a hivatali vesztegetés elfogadása elkövetője a büntetőeljárás megindítását megelőző öt évben szerzett, ha a vagyon, illetve az elkövető életvitele az igazolható jövedelmi viszonyaihoz, személyi körülményeihez képest különösen aránytalan. A bíróság megszüntetheti a jogi személyt, korlátozhatja a tevékenységét, vagy pénzbírságot szabhat rá ki, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését célozta vagy eredményezte, vagy a bűncselekményt a jogi személy felhasználásával követték el, és a bűncselekményt a jogi személy a.) vezető tisztségviselője vagy a képviselőre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetve tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja, illetve ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el; b.) tagja vagy alkalmazottja a jogi személy tevékenységi körében követte el, és a vezető tisztségviselő, a cégvezető, illetve a felügyelőbizottság irányítási vagy ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna; c.) vagy ha a jogi személy vezető tisztségviselője vagy a képviselőre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetve tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja a bűncselekmény elkövetéséről tudott.

Jogi szabályozás: a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

27. A magas szintű és összetett korrupciós ügyek kivizsgálásának és üldözésének esetleges akadályai (pl. politikai mentességi szabályok)

Az országgyűlési képviselők mentelmi jogát Magyarország Alaptörvényének 4. cikke garantálja. A parlamenti képviselőknél túl számos más tisztségviselőt is megillet a mentelmi jog függetlensége biztosítása érdekében (pl. bírák, ügyészek, az Alkotmánybíróság tagjai).

A mentelmi jogon alapuló mentességet élvező személyekkel szembeni eljárások speciális szabályait a 2018. július 1-jén hatályba lépett, büntetőeljárásról szóló törvény (a továbbiakban: Be.) 719. §-a határozza meg. A hatályos szabályozás nem akadályozza a vesztegetési ügyek hatékony kivizsgálását, üldözését és bírósági elbírálását. Egy ügy abban az esetben sem évül el, ha az Országgyűlés fenntartja a mentelmi jogot. A mentelmi jog nem abszolút jellegű előjog; ha a képviselő mandátuma megszűnik, a mentelmi jog többé már nem védi, eljárás indítható vele szemben és felelősségre vonható. A Btk. 28. § (3) bekezdése értelmében az elévülés határidejébe nem számít be az a tartam, amely alatt a mentelmi jogon alapuló mentesség folytán a büntetőeljárás azért nem volt megindítható vagy folytatható, mert a törvényben biztosított mentelmi jogot a döntésre jogosult nem függesztette fel, vagy nem járult hozzá az eljárás megindításához vagy folytatásához. Az Országgyűlés azt a gyakorlatot követi, hogy azon bűncselekmények ügyében, amelyekben az ügyészség nyomoz (pl. vesztegetés), a legfőbb ügyész megkeresése alapján minden esetben felfüggeszti a bűncselekmény elkövetésében a gyanú szerint érintett képviselő mentelmi jogát.

Amellett, hogy újfent emlékeztetünk arra, hogy a „magas szintű” korrupció nem definiált fogalom (a büntetőjogban nem létezik ilyen kategória), ki kell emelni, hogy az ügyészség körültekintően vizsgálja a közérdeklődésre számot

³⁶ Lásd: http://nit.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=152383.381189, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: https://nit.hu/translated/doc/J2012T0100P_20200331_FIN.PDF

tartó ügyeket. Például 2017. április 25-én vádat emeltek egy kormánypárti képviselő ellen hivatali vesztegetés elfogadása bűntette miatt. 2019 szeptemberében az elkövetőt négy év szabadságvesztés büntetésre ítélték. 2019. augusztus 21-én egy kormánypárti képviselő ellen vádat emeltek az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények, valamint egyéb korrupciós bűncselekmények miatt. Az úgynevezett Alstom-ügyben 2019 áprilisában a Központi Nyomozó Főügyészség vádat emelt 4 személy ellen (majd később 2019 áprilisában egy további személy ellen) a 4-es metró projekt metrószerelvényeinek közbeszerzésére irányuló szerződésekkel kapcsolatos vesztegetés miatt. Az OLAF ajánlásain alapuló vádemelések aránya 45%, ami meghaladja az EU-s átlagot.³⁷

Jogi szabályozás: a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.)³⁸

III. Médiapluralizmus

A. Médiaszabályozó hatóságok és szervek

28. A médiahatóságok és -szervek függetlensége, végrehajtási jogkörei és erőforrásainak megfelelősége

Szervezet: A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: NMHH) egy önálló szabályozó szerv, amely kizárólag a törvénynek van alárendelve. A Médiatanács és tagjai szintén csak a törvénynek vannak alárendelve, és tevékenységük körében nem utasíthatók.

A Médiatanács *hatósági hatáskörei* három csoportba tartoznak: a médiaszolgáltató tevékenységek szabályozása, a médiaszolgáltatási jogosultságok pályáztatása és az azokhoz kapcsolatos nyilvántartások kezelése, és a médiaszolgáltatások felügyelete. A *nem hatósági hatáskörei* szintén sokfélék, ebbe a körbe tartozik a belső adminisztratív döntések meghozatala (például az ügyrend elfogadása), a nem jogalkotási jellegű szabályozó aktusok kibocsátása (ajánlások) és a kormányzati döntések előkészítésében való részvétel (jogszabálytervezetek véleményezése).

Az NMHH Hivatala szakmai támogatást nyújt a Médiatanács és az NMHH vezetőinek, előkészíti és végrehajtja a döntéseiket (hivatalos döntések, pályázati eljárások). A szakmai háttértevékenységek is idetartoznak (például amelyeket egy műsorfigyelő és -elemző szolgálat végez). Ugyanakkor a Hivatalnak vannak saját önálló médiahatósági jogkörei is (például nyilvántartás-vezetés), amelyeket a hivatal vezetője, a főigazgató gyakorol. Ezekben az ügyekben a Hivatal felettes szerve a Médiatanács, amely ellátja a Hivatal szakmai irányítását és jogorvoslati fórumot is jelent.

Erőforrások: Az NMHH függetlenségét az a körülmény garantálja, hogy egységes költségvetését az Országgyűlés önálló törvényben hagyja jóvá. Ennek megfelelően a Kormánynak nincsen befolyása a médiahatóság költségvetésére. Az NMHH rendelkezik saját bevétellel is, ami a frekvenciadíjakból és az azonosítók lekötéséért és használatáért, valamint a hatósági eljárásokért kapott díjakból tevődik össze; a felügyeleti díjak is ide tartoznak, amiket az NMHH hatékony, magas szakmai színvonalú működtetésére kell felhasználni. Az NMHH egységes költségvetésén belül a Médiatanács költségvetése, a médiatörvény előírásának megfelelően, önállóan kezelendő.

Eljárások: A médiatörvényben meghatározott valamennyi hatósági eljárásra – a médiatörvényben a médiaigazgatásra vonatkozóan előírt kiegészítő és eltérő rendelkezésekkel – az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény (a továbbiakban: Ákr.) előírásai az irányadóak. A médiatörvény tehát az Ákr. szabályaival összhangban álló további eljárási rendelkezéseket határozhat meg, és ahol az Ákr. azt lehetővé teszi, ott a médiatörvény el is térhet annak rendelkezéseitől.

A médiára vonatkozó jogszabályok érvényesülését biztosító jogkövetkezmények keretrendszere világos, átlátható és az arányosság, az egyenlő elbánás és a fokozatosság elvei által vezérelt. Az alapelvek célja annak biztosítása, hogy a jogkövetkezmények a jogsértés súlyához és természetéhez igazodjanak. A jogkövetkezmények alkalmazásakor a Médiatanács minden esetben figyelemmel van a jogsértés súlyára, a jogsértés ismételtiségre, folyamatosságára, időtartamára, a jogsértéssel elért vagyoni előnyre, valamint a jogsértéssel okozott érdeksérelemre, az érdeksérelem szenvedett és veszélyeztetett személyek számára, illetve a jogsértéssel okozott kárra, személyiségi jogsérelemre és a jogsértés piacra gyakorolt hatására, továbbá az egyedi ügyben értékelhető egyéb szempontokra. Ennek megfelelően első jogsértés esetén nem kerül jelentős bírság kiszabására. A Médiatanács a gyakorlatban ritkán alkalmaz jelentős összegű bírságot jogkövetkezményként; az elmúlt években kevés bírság összege érte el vagy haladta meg az 1 millió forintot (körülbelül 3 000 euró). A Médiatanács továbbá egyáltalán nem élt a médiaszolgáltatási jogosultság gyakorlása meghatározott időtartamra történő felfüggesztésének lehetőségével (ami az új szabályozás hatálybalépését megelőző években gyakran került alkalmazásra). A Médiatanács döntése ellen bírósághoz lehet

³⁷ https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/olaf_report_2018_en.pdf

³⁸ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=202672.377060

fordulni, ami biztosítja a Médiatanács tevékenységének független felülvizsgálatát.

Jogi szabályozás: a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról 2010. évi CLXXXV. törvény (médiatörvény),³⁹ az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL törvény⁴⁰

29. A médiahatóságok és szervek testületei vezetőjének és tagjainak kinevezési és felmentési feltételei és a vonatkozó eljárások

A médiatörvény rendelkezései biztosítják a médiaszolgáltatók felügyeleti szerveinek demokratikus és átlátható módon történő kinevezését a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz címzett, Rec(2000)23. sz., a műsorsugárzási szektor szabályozó hatóságainak függetlenségéről és funkcióiról szóló ajánlásának megfelelően. A Médiatanács elnökét és négy tagját az Országgyűlés kilencéves időtartamra választja, a jelen lévő képviselők kétharmados többségével. A megbíztatás hosszát ellensúlyozza az a tény, hogy a Médiatanács elnökének és tagjainak újraválasztására nincs lehetőség. Nem lehet a Médiatanács tagja politikai párt képviselője, tisztségviselője, alkalmazottja vagy bármely, pártpolitikai tevékenységben résztvevő személy. A pártok közötti konszenzus elérése céljából a jelöltállítási folyamatban a jelölőbizottságnak először egyhangú határozatot kell hoznia; egyhangúság hiányában kétharmados többség szükséges, ami széles körű konszenzus kialakítását kényszeríti ki.

A Médiatanács elnöke és négy tagja nem visszahívható. Tagságuk a megbíztatási idő lejártával, lemondással, összeférhetetlenséggel kapcsolatban (ideértve a vagyonyilatkozat-tételi vagy a büntetlen előélet igazolására vonatkozó kötelezettség teljesítésének elmulasztását), felmentéssel (fel nem róható okból, pl. cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés), kizárással (felróható okból, pl. 6 hónapnál hosszabb ideig nem tesz eleget hivatali kötelezettségeinek, vagy büntetőügyben jogerősen elítélik) és halál esetén szűnik meg. A Médiatanács egyhangú döntésének hiányában az Országgyűlés dönt a felmentésről vagy kizárásról a jelen lévő képviselők kétharmados többségével.

Jogi szabályozás: a médiatörvény 124., 118. és 129. §-ai.

B. A média tulajdoni viszonyainak átláthatósága és a kormányzati beavatkozás

30. Az állami hirdetések átlátható elosztása (ideértve a kérdésre vonatkozó valamennyi szabályt)⁴¹

A magyar jogrendszer szabályozza a közérdekű közleményeket, társadalmi célú reklámokat és politikai reklámokat. A médiatörvény értelmében a „közérdekű közlemény” ellenszolgáltatás nélkül közzétételre kerülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szervezettől, illetve személytől, valamint állami fenntartású vagy az állam kezelésében lévő intézménytől származó tájékoztatás, amely valamely konkrét közérdekű információt közvetít a nézők vagy hallgatók figyelmének felkeltése céljából, és nem minősül politikai reklámnak. A „társadalmi célú reklám” politikai reklámnak nem minősülő, üzleti érdekeltséget nem tartalmazó, reklámcélokat nem szolgáló, ellenérték fejében vagy anélkül közzétett felhívás vagy közérdekű üzenet, amely valamely közérdekű cél elérése érdekében kíván hatást gyakorolni a médiaszolgáltatás nézőjére vagy hallgatójára. A „politikai reklám” valamely párt, politikai mozgalom vagy a kormány népszerűsítését szolgáló vagy támogatására ösztönző, illetve azok nevét, célját, tevékenységét, jelszavát, emblémáját népszerűsítő, a reklámhoz hasonló módon megjelenő, illetve közzétett műsorszám. Nem gyakorolhat szerkesztői befolyást a médiaszolgáltatásra az, akinek a nevében a politikai reklámot, közérdekű közleményt vagy társadalmi célú reklámot közzéteszik, vagy akinek a közzétételhez érdeke fűződik. A politikai reklámnak, közérdekű közleménynek és társadalmi célú reklámnak – e jellegét tekintve – azonnal felismerhetőnek és más médiatartalmaktól megkülönböztethetőnek kell lennie. A lineáris médiaszolgáltatásban a megkülönböztetésnek audiovizuális médiaszolgáltatás esetében optikai és akusztikus módon, rádiós médiaszolgáltatás esetében pedig akusztikus módon kell történnie.

A politikai reklámokat illetően az Alkotmánybíróság megerősítette, hogy „[a] kiegyensúlyozott tájékoztatás megvalósulása érdekében a törvényhozó korlátokat, feltételeket állíthat a politikai hirdetés közzétételére vonatkozóan”. Választási kampányidőszakban politikai reklám médiaszolgáltatásban csak a választási eljárásról szóló törvény előírásainak megfelelően tehető közzé. [Ennek a szabályozásnak az alapelvei magából az Alaptörvényből fakadnak. A IX. cikk (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a] demokratikus közvélemény

³⁹ Lásd: http://njt.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=133252.381620

⁴⁰ Lásd: http://njt.hu/cgi-bin/njt_doc.cgi?docid=199170.362806, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: https://njt.hu/translated/doc/J2016T0150P_20190710_FIN.pdf.

⁴¹ Ezzel a kérdéssel kapcsolatban ismét hangot adunk meggyőződésünknek – ahogy azt a tájékoztató dokumentum kidolgozásakor is kifejeztük –, hogy az állami hirdetések elosztásának módja nem a jogállamisághoz kapcsolódó kérdés, ebben a kérdésben nincsenek rögzült európai előírások, így azt nem is a jogállamisági mechanizmus keretében kell értékelni. Így a jelen dokumentum csak a bizonyos közérdekű kérdésekhez kapcsolódó reklámokra vonatkozó szabályozási keretet írja le.

kialakulásához választási kampányidőszakban szükséges megfelelő tájékoztatás érdekében politikai reklám médiaszolgáltatásban kizárólag ellenérték nélkül, az esélyegyenlőséget biztosító, sarkalatos törvényben meghatározott feltételek mellett közölhető”.]

Választási kampányidőszakon kívül politikai reklám kizárólag már elrendelt népszavazással összefüggésben közölhető. A politikai reklám tartalmáért a médiaszolgáltató nem felel. Amennyiben a politikai reklám közzétételére irányuló igény megfelel a választási eljárásról szóló törvényben foglaltaknak, úgy a médiaszolgáltató mérlegelés nélkül köteles közzétenni azt. Politikai reklám, közérdekű közlemény és társadalmi célú reklám közzétételekor a közzététel megrendelőjét egyértelműen meg kell nevezni. A közérdekű közlemény közzétételéért a médiaszolgáltató ellenszolgáltatást nem kérhet. A közérdekű közlemény időtartama az egy percet nem haladhatja meg. A médiaszolgáltató kérelmére a Médiatanács – a kérelem beérkezésétől számított tizenöt napon belül, igazgatási szolgáltatási díj ellenében – hatósági határozatában dönt, hogy a kérelem tárgyát képező közlemény közérdekű közleménynek, társadalmi célú reklámnak vagy politikai reklámnak minősül-e.

A választási eljárásról szóló törvény alapján a médiaszolgáltatók, a sajtó és a filmszínházak választási kampányban való részvételével (azaz a választási eljárásról szóló törvény rendelkezéseinek megsértésével) kapcsolatos kifogást a Nemzeti Választási Bizottság bírálja el. Az NMHH felügyeleti hatásköre és eljárási illetékessége a politikai reklámként közzétett médiatartalom útján elkövetett jogsértésre korlátozódik, azaz a médiatörvényben a politikai reklámokkal összefüggésben megállapított követelmények bármilyen megsértésére. Más szóval az NMHH hatósági hatáskörei nem terjednek ki a választási eljárásról szóló törvény politikai reklámokra vonatkozó rendelkezései sérelmének felülvizsgálatára.

Jogi szabályozás: Alaptörvény IX. cikk, médiatörvény, a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (választási eljárásról szóló törvény)⁴².

31. Jogállamisági kérdésekkel kapcsolatos tájékoztató kampányok (pl. bírákról és ügyészekről, újságírókról, civil társadalomról)

A tájékoztató kampányok arra szolgálnak, hogy az állampolgárokat tájékoztassák aktuális kérdésekről, új fejleményekről a közpolitika egyes területein, jogszabályi változásokról stb. A magyar Kormány rendszeresen tesz közzé társadalmi célú reklámokat közérdekű kérdésekkel összefüggésben (pl. legutoljára a COVID-19 világjárvánnyal és a Kormány gazdaságvédelmi intézkedéseivel kapcsolatos tájékoztató anyag jelent meg ilyen formában). Ezek a tájékoztató anyagok a lakosság jelentős részét érik el, ezért a hasznosságuk megkérdőjelezhetetlen. Jelentős közpolitikai ügyekben a Kormány 2010 óta nemzeti konzultációk formájában rendszeresen kikéri a magyar állampolgárok véleményét. Az elmúlt kilenc évben hét nemzeti konzultációt indítottak, amelyeken több, mint 2 millió magyar állampolgár vett részt. Ugyanakkor az alapvető jogok hétköznapi érvényre juttatása és az alkotmányos szervek megfelelő működése – különleges körülmények hiányában – nem igényel reklámot. A felsorolt jogállamisági kérdésekre (többek között az igazságszolgáltatás működésére, bírósági eljárásokra, civil szervezetek alapítására, működésére és állami támogatáshoz való hozzáférésére stb.) vonatkozó részletes tájékoztatás az érintett állami szervek honlapjain elérhető. Ezenkívül a nyilvános adatokhoz való hozzáférés, a jogi segítségnyújtás és a tájékoztatási kötelezettségek hatékony rendszerei biztosítják, hogy az állampolgárok jól tájékozottak legyenek az őket érintő jogintézményekre vonatkozóan.

32. A média tulajdoni viszonyainak átláthatóságára vonatkozó szabályok

A médiatörvény értelmében a médiaszolgáltatások sokszínűsége kiemelten fontos érték. A sokszínűség védelme kiterjed a tulajdoni monopólium kialakulásának, valamint a piaci verseny indokolatlan korlátozásának megakadályozására is. A törvényben foglalt rendelkezéseket a sokszínűség védelmének szempontját figyelembe véve kell értelmezni. E célkitűzésekkel összhangban a médiatörvény részletes szabályokat tartalmaz a médiapiaci koncentráció megelőzésére.

A médiatörvény a gazdasági erőfölény kialakulásának hatékony megelőzésére és a médiapiaci pluralizmus megőrzésére kétpilléres eszközrendszer alakított ki. Az első pillér a lineáris médiaszolgáltatást nyújtó szolgáltatók piaci koncentrációja korlátozásának lehetősége a médiatörvény keretei között a sokszínű médiapiaci fenntartása és a tájékoztatási monopóliumok létrejöttének megakadályozása céljából. A korlátozások az éves átlagos közönségarányon alapulnak. A 35%-os, vagy egyes esetekben 40%-os éves átlagos közönségaránnyal rendelkező szolgáltatók kötelesek intézkedéseket tenni a médiapiaci sokszínűségének növelése érdekében.

A médiapiaci sokszínűsége biztosításának és fenntartásának másik pillérjét azok a további kötelezettségek jelentik,

⁴² Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159995.381630; az angol nyelvű fordítás [itt](#) érhető el.

amelyeket a médiatörvény a médiaszolgáltatóként fellépő jelentős befolyásoló erejű (a továbbiakban: JBE) vállalkozásokhoz kapcsol. A JBE olyan lineáris audiovizuális médiaszolgáltató vagy lineáris rádiós médiaszolgáltató, amely legalább tizenöt százalékos éves átlagos közönségaránnyal rendelkezik, feltéve, hogy legalább egy médiaszolgáltatásának éves átlagos közönségaránya eléri a három százalékot.

A médiatörvény részletes rendelkezéseket tartalmaz továbbá a hatósági vagy műsorszolgáltatási szerződéssel médiaszolgáltatási jogosultságot szerző analóg lineáris rádiós médiaszolgáltatás médiaszolgáltatójára, amelyek meghatározzák, hogy az egy engedély alapján nyújtott szolgáltatások közül hány lehet médiaszolgáltatás. A tulajdoni viszonyok feltárását illetően a lineáris médiaszolgáltatók nyilvántartásba vételére és a lineáris rádiós médiaszolgáltatások pályáztatására vonatkozó jelenlegi szabályozás értelmében a jövőbeni vagy pályázó médiaszolgáltatónak fel kell tárnia, hogy a bejelentőnek, illetve a bejelentő vállalkozásban befolyásoló részesedéssel rendelkezőnek milyen nagyságú közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése van bármely, Magyarország területén médiaszolgáltatást végző, vagy médiaszolgáltatási jogosultságot igénylő vállalkozásban.

Jogi szabályozás: médiatörvény

C. Az újságírók védelmének keretei

33. *Az újságírói függetlenséget és biztonságot garantáló, valamint az újságírói és egyéb médiatevékenységeket az állami hatóságok beavatkozásától védő szabályok és gyakorlatok*

A véleménynyilvánítás szabadsághoz fűződő általános jogot az Alaptörvény IX. cikke biztosítja. Magyarországon a véleménynyilvánítás szabadsága hagyományosan magas szintű alapjogi védelemben részesül: az Alkotmánybíróság ítélezési gyakorlata az alapvető jogok rendszerében kiemelt jelentőséget tulajdonít a véleménynyilvánítás szabadságának, hiszen a véleménynyilvánítás, a szólás és a sajtó szabadsága alapvető előfeltételei a demokratikus közvélemény kialakulásának és fenntartásának.

Az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése értelmében „Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit”. Az Alaptörvény a sajtószabadság érvényesítésével összefüggésben nagy jelentőséget tulajdonít a sokszínűség biztosításának és a tájékoztatási monopóliumok létrehozatala megakadályozásának. Ez a szövegezés tevéleges kötelezettséget ró az államra: az államnak tartózkodnia kell a jogsértéstől, de meg is kell tennie a szükséges lépéseket a sajtószabadság biztosításához. A sajtószabadságra vonatkozó részletes rendelkezéseket a sajtószabadságról szóló törvény és a médiatörvény tartalmazza.

A médiaszolgáltatások szabadon nyújthatóak és a sajtótermékek szabadon kiadhatóak, a médiaszolgáltatások és sajtótermékek tartalma pedig szabadon határozható meg.

A sajtószabadságról szóló törvény kifejezetten úgy rendelkezik, hogy „[a] sajtószabadság kiterjed az államtól, valamint bármely szervezettől és érdekcsoporttól való függetlenségre is”. A törvény részletes garanciákat ír elő a szerkesztői és újságírói szabadság számára, ideértve a szakmai szuverenitásra és a médiatartalom-szolgáltató tulajdonosától, a médiatartalom-szolgáltatót támogató, valamint a médiatartalomban kereskedelmi közleményt elhelyező természetes vagy jogi személytől való függetlenségre vonatkozó jogot is. A sajtószabadságról szóló törvény értelmében a munkajogi jogszabályokban meghatározott, illetve a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyból eredő joghátrányok nem alkalmazhatóak újságírókkal, szerkesztőkkel stb. szemben amiatt,⁴³ mert megtagadták valamely, a szerkesztői vagy újságírói szabadságukat csorbító utasítás végrehajtását.

A törvény garantálja továbbá, hogy az újságírók nem vonhatóak felelősségre olyan jogsértésért, amelyet valamely közérdekű információ megszerzésével összefüggésben követtek el, ha az adott információ általuk nem, vagy csak aránytalan nehézséggel lett volna más módon megszerezhető, feltéve, hogy az így elkövetett jogsértés nem okoz aránytalan vagy súlyos sérelmet, továbbá az információ megszerzésére nem a minősített adatok védelméről szóló törvény megsértésével került sor.

A közérdekű adatok nyilvánosságáról és az információszabadságról szóló jogszabályok keretei között a kormányzati testületek és állami intézmények, a tisztségviselők, továbbá a hivatalos és közfeladatot ellátó személyek kötelesek segíteni a tájékoztatási feladatok elvégzését a szükséges felvilágosítás újságírók részére történő, megfelelő határidőn belüli rendelkezésre bocsátásával.

Az információforrás védelméhez fűződő jog fontos előjog. Az újságírókat, szűk körű kivételekkel, az irányadó jogszabályokban meghatározottak szerint megilleti a jog, hogy nem kötelesek a számukra a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységükkel összefüggésben információt adó személy kilétét bírósági és hatósági eljárások során

⁴³ Ezek a rendelkezések arra vonatkoznak, aki a „médiatartalom-szolgáltató munkavállalója, vagy a médiatartalom-szolgáltatóval munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy”.

feltárni, joguk van továbbá az információforrás azonosítására esetlegesen alkalmas dokumentum, irat, tárgy vagy adathordozó átadását megtagadni. A kivételek köre szűk, és a sajtószabadság tiszteletben tartásának biztosítása érdekében a bíróságok és illetékes hatóságok ezeket a kivételeket szűken kötelesek értelmezni. Ennek megfelelően a bíró dönthet a feltárás elrendeléséről vagy annak megtagadásáról (a médiahatóságot ez a jog nem illeti meg).

A Be. értelmében büntetőeljárás során a bíró kötelezheti az újságírókat, hogy az információforrás kilétét fedje fel, ha az nélkülözhetetlen valamely, legalább három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény felderítése érdekében, az ettől várható bizonyíték más bizonyító erejű anyaggal nem pótolható, és a bűncselekmény felderítéséhez fűződő érdek olyan jelentős, hogy az az információforrás titokban maradásához fűződő érdeket egyértelműen meghaladja. Ezek konjunktív feltételek, amelyeket az adott ügyben meg kell vizsgálni és mérlegelni kell, és amelyek az újságíró médiaszolgáltatóval fennálló jogviszonyának megszűnését követően is érvényben maradnak. Ezek a követelmények megfelelnek a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz címzett R(2000)7 sz., az újságíróknak az információforrásaik titokban tartásához való jogáról szóló ajánlása 3. alapelvének.

Ilyen módon, a jogállamiság és jogbiztonság elveivel összhangban, biztosítva van az újságírók teljes körű védelme a tájékoztató tevékenységükkel kapcsolatos jogtalan üldöztetéssel szemben.

Jogi szabályozás: Alaptörvény IX. cikk, a sajtószabadságról szóló 2010. évi CIV. törvény (sajtószabadságról szóló törvény)⁴⁴, médiatörvény, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.).⁴⁵

34. Rendvédelmi kapacitás az újságírók védelmének biztosítására és az újságírók elleni támadások felderítésére

A magyar jog a fenti eszközökön (az újságírói szabadságba történő jogtalan beavatkozás elleni védelem, munkajogi védelem stb.) túl is számos eszközt kínál a véleménynyilvánítás szabadságának az újságírók jogainak érvényesítését is magában foglaló védelmére. Az alapvető jogok állítólagos megsértése esetén biztosított a lehetőség a rendőrség fellépése, intézkedése elleni panasz benyújtására, ideértve az alapvető jogok biztosára (egy „A” státuszú nemzeti emberi jogi intézmény) általi vizsgálatot is. A panaszra az alapvető jogok biztosáról, illetve a rendőrségről szóló törvényben meghatározott különleges eljárási szabályok vonatkoznak. A rendőrség határozataival szemben jogorvoslatért a független és elfogulatlan bíróságokhoz lehet fordulni.

A bíróságok döntései ellen alkotmányjogi panaszt lehet benyújtani az Alkotmánybírósághoz, ha az érintett személy úgy ítéli meg, hogy az ügy érdemében hozott vagy a bírósági eljárást megszüntető döntés sérti az alapvető jogait. Akik úgy vélik, hogy a hatóságok megsértették a véleménynyilvánítási szabadságukat, vagy hogy ilyen sérelem közvetlen veszélye fennáll, az alapvető jogok biztosához fordulhatnak. A független, kizárólag a törvényeknek alárendelt, autonóm államigazgatási szervként működő Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásai szintén hozzájárulhatnak az újságírók jogainak védelméhez. Például egy közelmúltbeli esetben a Hatóság megállapította, hogy politikai véleményen alapuló hátrányos megkülönböztetés történt, amikor egy önkormányzat és az általa tulajdonolt kommunikációs központ nem hívott meg egy helyi közügyekkel foglalkozó hírportált a nyilvános eseményekre.⁴⁶ Adatigénylések megtagadása esetén a jogorvoslati lehetőség a közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos általános szabályok szerint adott.

Jogi szabályozás: sajtószabadságról szóló törvény, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény,⁴⁷ a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény,⁴⁸ a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény,⁴⁹ az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény,⁵⁰ az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.)⁵¹ 31. §.

35. Információkhoz és iratokhoz való hozzáférés

Az információszabadsággal (információhoz való hozzáférés) kapcsolatos jogi szabályozás magyarországi alapdokumentuma az Infotv., amely tartalmazza az információhoz való hozzáférés jogának gyakorlását szabályozó általános rendelkezéseket (fogalom meghatározások, igénylési eljárások, proaktív közzététel szabályai, korlátozások

⁴⁴ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=132460.370110

⁴⁵ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=202672.377060

⁴⁶ <https://www.egyenlobanasmod.hu/en/node/1609>

⁴⁷ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139247.376425

⁴⁸ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=21269.376388

⁴⁹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=200732.377426, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: https://njt.hu/translated/doc/J2017T0001P_20180101_FIN.pdf.

⁵⁰ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=76310.376567, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/J2003T0125P_20200101_FIN.PDF.

⁵¹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139257.376593, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/J2011T0112P_20200101_FIN.PDF.

jogalapjai, jogorvoslatok stb.). Az Infotv. értelmében minden állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek („közfeladatot ellátó szerv”) lehetővé kell tennie, hogy a kezelésében lévő közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot – az Infotv.-ben meghatározott kivételekkel – erre irányuló igény alapján bárki megismerhesse. Ezenkívül számos jogalkotási aktus rögzít szektorspecifikus helyzetekre vonatkozó szabályokat.

Az adatigénylésekre alkalmazandó jogi szabályozás kialakításán kívül az Infotv. a közfeladatot ellátó szerveket arra kötelezi, hogy bizonyos, jogszabályok által meghatározott, naprakész adatokhoz (pl. amelyek a szervezi felépítésre, tevékenységre, pénzgazdálkodásra vonatkoznak) proaktív módon hozzáférést biztosítsanak azok rendszeres közzététele útján.

Az Infotv. alapján kötelezően közzéteendő közérdekű adatokat internetes honlapon, digitális formában, bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, kinyomtatható és részleteiben is adatvesztés és -torzulás nélkül kimásolható módon, a betekintés, a letöltés, a nyomtatás, a kimásolás és a hálózati adatátvitel szempontjából is díjmentesen kell hozzáférhetővé tenni. A fentiek szerint közzétett adatok megismerése személyes adatok közléséhez nem köthető. Az Infotv. meghatározza azokat a közigazgatási szerveket, amelyeknek elektronikus közzétételi kötelezettségüket a saját honlapjukon kell teljesíteniük (pl. minisztériumok, más kormányhivatalok, az Országos Bírósági Hivatal, a Legfőbb Ügyész Hivatala, az Állami Számvevőszék stb.), míg az egyéb testületek szabadon dönthetnek arról, hogy a saját vagy másokkal közösen fenntartott honlapjukon vagy egy erre a célra létrehozott központi honlapon tesznek-e eleget a kötelezettségüknek. Ezenkívül az elektronikusan közzétett adatok egyszerű és gyors elérhetősége érdekében egy „központi elektronikus jegyzék” is működik, amely tartalmazza az elektronikus közzétételre kötelezett szervek honlapjaira vonatkozó valamennyi lényeges leíró adatot. A központi jegyzékhez kapcsolódik egy „egységes közadatkereső rendszer” is, amely az alábbi hivatkozáson keresztül érhető el: <http://kozadat.hu/kereso/>.

Ami az adatigényléseket illeti, az Infotv. csak nagyon szűk körben biztosít lehetőséget a közérdekű adatokhoz való nyilvános hozzáférés korlátozására (pl. bizalmas információkra tekintettel vagy döntéshozatali eljárások védelme céljából). E korlátozások mindegyike megfelel az alkalmazandó nemzetközi normáknak, és egy demokratikus társadalomban szükségesek és arányosak. Kiemelendő, hogy az Infotv. rendelkezéseinek megfelelően az adatkezelő köteles az adatigénylőt részletesen tájékoztatni a közérdekű adatokhoz való hozzáférés joga korlátozásának indokairól. Az adatkezelő a megtagadás jogalapját szűken köteles értelmezni, amikor mérlegelési jogkörében eljárva dönt az adatigénylések teljesítéséről vagy megtagadásáról, és a közérdekű adatokhoz való hozzáférés kizárólag abban az esetben tagadható meg, ha a megtagadás indokául szolgáló közérdek nagyobb súlyú a közérdekű adathoz való hozzáféréshez fűződő közérdeknél. Az igénylő által kezdeményezett bírósági jogorvoslat során az ilyen intézkedések jogszerűségének igazolása körében a bizonyítási teher pedig kizárólag az adatkezelőt terheli. Végül meg kell jegyezni, hogy a bíróságok, továbbá az Alkotmánybíróság is felettebb kiterjesztően értelmezik a közérdekű adatok megismeréséhez való jogot.

Az Alaptörvény VI. cikkének (4) bekezdése értelmében „[a] személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi”. Az Infotv. az uniós és nemzetközi kötelezettségekkel összhangban felállítja a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzéséért és elősegítéséért felelős Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságot.

A magyar jogalkotó erős elkötelezettségét az információhoz való hozzáférés jogának magas szintű védelme iránt tükrözi az a tény, hogy Magyarország az Európai Unió azon kishatárú tagállamai közé tartozik, amelyek ratifikálták az Európa Tanács közérdekű adatot tartalmazó iratokhoz való hozzáféréséről szóló Egyezményét.

Jogi szabályozás: Alaptörvény VI. cikk, Infotv.

36. Egyéb – kérjük, részletezze

IV. A fékek és egyensúlyok rendszeréhez kapcsolódó egyéb intézményi kérdések

A. A törvényelőkészítés és a törvényhozás folyamata

37. Társadalmi egyeztetés az érdekeltekkel (különösen az igazságszolgáltatás szereplőivel való egyeztetés az igazságszolgáltatási reformokról), a jogalkotási folyamat átláthatósága és a gyorsított és vészhelyzeti eljárások szabályai és alkalmazása (például a vészhelyzeti vagy sürgősségi eljárás keretében meghozott döntések aránya az összes meghozott döntés számához viszonyítva).

Társadalmi egyeztetés az érdekeltekkel, a jogalkotási folyamat átláthatósága

A Kormány jogalkotási terve határozat formájában kerül elfogadásra. A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter a Kormány jogalkotási tervezési időszakára vonatkozó jogalkotási tájékoztatóját közzéteszi az erre kijelölt honlapon. Egy adott rendes ülészakra a Kormány által tervezett elsődleges jogforrások (törvények) listája az Országgyűlés honlapján elérhető.

Az adott szabályozás (törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet) előkészítéséért felelős miniszter felel a tervezet közzétételéért és társadalmi egyeztetésre bocsátásáért is. A társadalmi egyeztetést általános vagy közvetlen egyeztetés formájában bonyolítják le. Míg az általános egyeztetés kötelező, a közvetlen egyeztetés opcionális.

Az általános egyeztetés lefolytatása során mindenki (természetes és jogi személyek, emberijogvédők, civil szervezetek, cégek stb.) jogosult a honlapon megadott elektronikus levélcímen keresztül véleményt nyilvánítani a társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezetről vagy koncepcióról. A tervezetet úgy kell közzétenni, hogy megfelelő idő álljon rendelkezésre a tervezet érdemi megítéléséhez és a vélemények kifejtéséhez, továbbá a beérkezett vélemények érdemi mérlegeléséhez. A véleményezési határidőnek általában meg kell egyeznie a tervezet kormányzati szervekkel való egyeztetésre bocsátása során megállapított határidővel. A jogszabály előkészítéséért felelős miniszternek mérlegelnie kell a beérkezett véleményeket, és azokról, valamint az elutasított vélemények esetében az elutasítás indokairól tipizált összefoglalót kell készítenie, amelyet a honlapon a véleményezők listájával együtt közzé kell tenni. A jogszabály előkészítéséért felelős miniszter dönthet úgy, hogy „stratégiai partnerséget” létesít és szoros együttműködést alakít ki bizonyos szervezetekkel, amelyek az adott jogterületek szabályozásának előkészítésében széles társadalmi érdeket jelenítenek meg, vagy az adott jogterületen tudományos tevékenységet végeznek.

Hangsúlyozandó, hogy ha valamely ágazati törvény egy meghatározott szervezettel való egyeztetést ír elő, ennek elmulasztása az adott jogi norma formális alkotmányellenességét (érvénytelenségét) eredményezheti, ahogyan azt az Alkotmánybíróság számos esetben megállapította. A bíróságok igazgatásáról szóló törvény értelmében az OBH elnöke az önkormányzati rendeletek kivételével a bíróságokat érintő jogszabályok tervezetét véleményezi a bíróságok OBH-n keresztül beszerzett véleményének elemzésére támaszkodva. Ennek megfelelően az igazságszolgáltatást érintő jogszabályi reformok esetében a bíróságokkal és bírákkal való egyeztetést az összegzett vélemény megfelelően biztosítja.

A jogalkotási folyamat átláthatósága

Az Országgyűlés honlapja biztosítja a jogalkotási folyamat teljes átláthatóságát. Az Országgyűlésről szóló törvény értelmében a törvényjavaslatokat azok beérkezését követően haladéktalanul közzé kell tenni az Országgyűlés honlapján. A módosító javaslatokat, a javaslatokhoz készült bizottsági jelentéseket és bármely egyéb, az Országgyűlés iromány-nyilvántartásában szereplő dokumentumot vagy adatot a benyújtást követően haladéktalanul közzé kell tenni az Országgyűlés honlapján. Az Országgyűlés nyilvános ülésének jegyzőkönyveit és a vonatkozó elektronikus szavazási listákat közzé kell tenni az Országgyűlés honlapján. Valamennyi jelenleg hatályos jogszabály (törvény, rendelet, közjogi szervezetszabályozó eszköz stb.) ingyenesen elérhető egyetlen honlapon (Nemzeti Jogszabálytár – njt.hu).

Gyorsított és vészhelyzeti eljárások

Az Országgyűlés házszabályi rendelkezései szerint a javaslat megtárgyalásának gyorsítása sürgős tárgyalás, kivételes eljárás és a házszabályi rendelkezésektől való eltérés útján lehetséges.

Sürgős tárgyalás

Sürgős tárgyalás elrendelésére hathavonta legfeljebb hat alkalommal kerülhet sor. Az elrendeléshez a jelen levő képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Az indokolással ellátott sürgősségi javaslatot legkésőbb az ülés megnyitása előtt egy órával lehet benyújtani. A képviselő által benyújtott sürgősségi javaslatához legalább huszonöt képviselő támogató aláírása szükséges. A sürgősségi javaslat tartalmazhat javaslatot arra vonatkozóan is, hogy a házszabályi rendelkezések között felsorolt intézkedések alapulvételel hogyan kerüljön az eljárás felgyorsításra. Sürgős tárgyalás úgy rendelhető el, hogy az elrendelés és a törvényjavaslat zárószavazása között legalább hat napnak el kell telnie. A központi költségvetésről szóló törvényt nem lehet sürgősséggel tárgyalni.

Kivételes eljárás

Kivételes eljárás elrendelésére hat hónapon belül legfeljebb négy alkalommal kerülhet sor. A kivételes eljárásban történő tárgyalás elrendeléséhez a képviselők több mint felének szavazata szükséges. Valamely képviselő által benyújtott kivételes eljárásban történő tárgyalásra vonatkozó javaslatához a képviselők legalább egyötödének támogató aláírása szükséges. A kivételes eljárásban történő tárgyalás elrendelésével egyidejűleg az Országgyűlés, bizonyos korlátok között határoz a vonatkozó, a jogalkotási eljárásban érvényesülő határidőkről és időpontokról.

Kivételes esetekben a javaslat részletes vitáját a törvényalkotási bizottság folytatja le. A törvényalkotási bizottság a javasolt módosításokat értékeli, és azokról állást foglal. A törvényalkotási bizottság dönt arról, hogy melyik módosítást támogatja, fenntartja a nem támogatott módosításokat az általa szükségesnek tartott változtatásokkal, illetve további módosításokra irányuló szándékot fogalmaz meg. Összevont vitára legkorábban a kivételes eljárás elrendelést követő napon kerülhet sor. Az összevont vita lezárását követően az Országgyűlés dönt az összegző módosító javaslatról, majd zárószavazást tart a törvényjavaslatnak az összegző módosító javaslattal módosított szövegéről.

Kivételes eljárás nem kérhető bizonyos indítványok tárgyalásánál, így, egyebek mellett, az Alaptörvény elfogadására vagy módosítására, az Alaptörvény alapján sarkalatosnak minősülő rendelkezés elfogadására vagy módosítására vagy a központi költségvetésről szóló törvény elfogadására irányuló indítványok esetében.

A határozati házszabályi rendelkezésektől való eltérés

Kivételesen, a Házbizottság javaslatára az Országgyűlés a jelen lévő képviselők legalább négyötödének szavazatával vita nélkül úgy határozhat, hogy valamely meghatározott ügy tárgyalása, illetve az azzal kapcsolatos döntéshozatal során a határozati házszabályi rendelkezésektől eltér.

Jogi szabályozás: a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló 2010. évi CXXXI. törvény⁵², az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat,⁵³ az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (országgyűlési törvény)⁵⁴

38. A jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatának rendje

A jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatát az Alkotmánybíróság (a továbbiakban: AB) végzi. Az AB tagjai függetlenek és csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve. Az AB-nak tizenöt tagja van, akiket tizenkét évre választanak az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával. Az AB elnökét az AB tagjai közül választja az Országgyűlés, kétharmados többséggel. Az AB tagjai nem lehetnek politikai párt tagjai és nem folytathatnak politikai tevékenységeket.

Az AB az Országgyűlés vagy köztársasági elnök indítványára megvizsgálja az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvények rendelkezéseinek az Alaptörvénnyel való összhangját. Ez a hatáskör kiterjed a nemzetközi szerződések vagy azok valamely rendelkezése Alaptörvénnyel való összhangjának előzetes vizsgálatára [ex ante vizsgálat, előzetes normakontroll]. A Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, vagy az alapvető jogok biztosa kezdeményezésére az Alkotmánybíróság felülvizsgálja bármely jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját [ex post vizsgálat, utólagos normakontroll], és megvizsgálja bármely jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközését. Bírói kezdeményezésre az AB megvizsgálja valamely, egy adott ügyben alkalmazandó jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját.

Az AB, alkotmányjogi panasz alapján, védi az egyének alapvető jogait. Az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az AB-hez, ha az Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme következett be, és a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha a.) az Alaptörvényben biztosított jogok sérelme alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezések bírósági eljárásban történő alkalmazására vezethető vissza; b.) kivételesen, ha az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelm; c.) ha az eljárás érdemében hozott vagy a bírósági eljárást befejező egyéb bírói döntés sérti az Alaptörvényben biztosított jogokat. Az alkotmánybírósági eljárások ingyenesek, az alkotmányjogi panasz eljárásokban a jogi képviselet nem kötelező.

Az AB bárki indítványára megvizsgálja az Országgyűlés népszavazást elrendelő vagy a kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító határozatát annak Alaptörvénnyel való összhangja és törvényessége tekintetében. Az AB továbbá véleményt nyilvánít az alaptörvény-ellenesen működő helyi önkormányzati képviselő-testületek felosztatásával összefüggésben és a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség alaptörvény-ellenes működéséről, eljár a köztársasági elnök tisztségétől való megfosztása esetén, valamint hatáskörébe tartozik az állami

⁵²Lásd: <http://nit.hu/cgi-bin/njt.doc.cgi?docid=132784.366975>.

⁵³ Lásd: <http://nit.hu/cgi-bin/njt.doc.cgi?docid=167220>

⁵⁴ Lásd: <http://nit.hu/cgi-bin/njt.doc.cgi?docid=148174.376601>

szervek, illetve állami és önkormányzati szervek (a bíróságok és a közigazgatási hatóságok kivételével) közötti hatásköri összeütközés feloldása. Az Országgyűlés vagy annak állandó bizottsága, a köztársasági elnök, a Kormány, vagy az alapvető jogok biztosa indítványára az AB értelmezi az Alaptörvény rendelkezéseit egy konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben, feltéve, hogy az értelmezés közvetlenül levezethető az Alaptörvényből.

Az AB, attól függően, hogy a fenti ügyek közül melyikben jár el, megsemmisíthet bármely, az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést, megsemmisíthet bármely, az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést, megsemmisíthet bármely nemzetközi szerződésbe ütköző jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést, illetve sarkalatos törvényben meghatározott jogkövetkezményt állapít meg. Ex ante vizsgálat esetén a törvény nem hirdethető ki, ha az Alkotmánybíróság megállapította annak alaptörvény-ellenességét, valamint nem hirdethető ki az Alaptörvény vagy az Alaptörvény módosítása, ha az AB megállapította, hogy a megalkotására vonatkozó eljárási követelményeket nem tartották meg. Ex post vizsgálat esetén az AB bármely jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést megsemmisíthet, ha annak alaptörvény-ellenességét állapítja meg. Ha az AB megállapítja, hogy a jogalkotó nem tett eleget valamely jogalkotási kötelezettségének és ezzel alaptörvény-ellenességet idézett elő, az AB határidő megjelölésével felhívja a jogalkotót kötelezettsége teljesítésére. Ha az Alkotmánybíróságról szóló törvény másként nem rendelkezik, az AB döntései mindenkire nézve kötelezőek. Az AB döntései ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Jogi szabályozás: Alaptörvény 24. cikk, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény⁵⁵

B. Független hatóságok

39. A nemzeti emberi jogi intézmények, az ombudsmani intézmények és egyenlő bánásmóddal foglalkozó szervek függetlensége, jogállása és hatáskörei

Az alapvető jogok biztosa

Az Alaptörvény 30. cikke alapján az alapvető jogok biztosa (a továbbiakban: biztos) az alapvető jogokkal kapcsolatosan tudomására jutott visszasságokat vizsgálja vagy vizsgálattja ki, orvoslásuk érdekében pedig általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

A biztos kizárólag az Országgyűlésnek felel. A biztost a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés a képviselők kétharmadának szavazatával hat évre választja. A biztos egyszer újraválasztható. Az biztosnak két helyettese van, a nemzetiségek jogaiért felelős helyettest és a jövő nemzedékek érdekeiért felelős helyettest szintén az Országgyűlés választja kétharmados többséggel. Az alapvető jogok biztosáról szóló törvény biztosítja a párizsi alapelveknek való megfelelést: a nemzeti emberi jogi intézmény 2014. november 29-én „A” státuszú besorolást kapott a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények Nemzetközi Koordinációs Bizottságának Hivatalától.

A biztoshoz bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Ezek közé a hatóságok közé tartoznak például a közigazgatási szervek, a helyi önkormányzatok, a nemzetiségi önkormányzatok, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a közigazgatási jogkörben eljáró egyéb szervek e jogkörükben, valamint a nyomozó hatóságok és az ügyészség nyomozást végző szervei.

A biztos az általa legmegfelelőbbnek tartott módon jár el. A biztos rendelkezésére álló eszközök közé tartozik például a visszasságok orvoslásával kapcsolatos ajánlások tétele a vizsgált hatóság felügyeleti szervének, valamint az AB eljárásának vagy egyéb jogi eljárásoknak a kezdeményezése. A biztos a jogalkotásra vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél javaslatot tehet a jogszabályi rendelkezés vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítására, hatályon kívül helyezésére vagy kiadására. Végső esetben pedig a biztos az ügyet az éves beszámoló keretében az Országgyűlés elé terjesztheti.

2015. január 1-jétől az alapvető jogok biztosa ellátja a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni ENSZ-egyezmény fakultatív jegyzőkönyve szerinti nemzeti megelőző mechanizmus feladatait. 2014. január 1-jétől a biztos Hivatalán keresztül gondoskodik a közérdekű bejelentések megtételére és nyilvántartására szolgáló elektronikus rendszer üzemeltetéséről. 2020. február 27-től kezdődően az alapvető jogok biztosa látja el a megszünt Független Rendészeti Panasztételület rendőrségi szolgálatok ellen előterjesztett panaszok kivizsgálására irányuló feladatait.

Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság

Az Alaptörvény VI. cikkének (4) bekezdése értelmében a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok

⁵⁵ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139622.381625; nem hivatalos angol nyelvű fordítás: <http://hunconcourt.hu/act-on-the-cc>

megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (a továbbiakban: NAIH) felépítésére és működésére vonatkozó érdemi szabályokat az Infotv. tartalmazza. A NAIH autonóm, független szerv, feladatkörében nem utasítható, a feladatát külső befolyástól mentesen, elfogulatlanul köteles ellátni. E körben az Infotv. azt is kiemeli, hogy a NAIH számára feladatot csak az Országgyűlés által elfogadott törvény állapíthat meg. A NAIH költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez.

A *NAIH elnökét* a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A NAIH elnökét azon magyar állampolgárok közül kell kiválasztani, akik jogász végzettségűek, választhatóak az országgyűlési képviselők választásán, akik az adatvédelmet vagy információszabadságot érintő eljárások ellenőrzésében legalább tíz év szakmai tapasztalattal rendelkeznek, vagy e területek valamelyikén tudományos fokozatot szereztek. Az Infotv. továbbá kifejezetten megtiltja azon személyek megválasztását, akik a kinevezésre irányuló javaslat megtételének időpontját megelőző négy évben bizonyos tisztségeket (pl. országgyűlési képviselő) töltötték be. Ezen felül a NAIH elnöke nem lehet tagja pártnak, nem folytathat politikai tevékenységet, megbízatása pedig összeegyeztethetetlen minden más állami vagy önkormányzati tisztséggel és megbízatással. Az elnök más kereső foglalkozást nem folytathat, és egyéb tevékenységéért – a tudományos, oktatói, művészeti stb. tevékenysége kivételével – díjazást nem fogadhat el. Az Infotv. erős biztosítékokat tartalmaz továbbá a NAIH elnöke megbízatásának jogszerűtlen megszüntetése ellen.

A fenti elemzés alapján megállapítható, hogy a NAIH független hatóság, és a vonatkozó magyar jogszabályok erős és megfelelő garanciákat tartalmaznak arra nézve, hogy a NAIH feladatait külső befolyástól mentesen láthassa el, így az Infotv. összhangban áll mind az Alaptörvénnyel, mind az Európai Unió általános adatvédelmi rendeletével.

A Hatóság számos, az Infotv.-ben és az általános adatvédelmi rendeletben meghatározott feladatot lát el. A NAIH felelős a személyes adatok védelméhez és a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzésért és elősegítéséért, továbbá a személyes adatok Európai Unión belüli szabad áramlásának elősegítéséért is. Az Infotv. részletesen szabályozza a NAIH jogi garanciákkal biztosított eljárási szabályait, az általános adatvédelmi rendelet VI. fejezetével összhangban. Az információszabadsággal összefüggő feladatainak körében a NAIH jogosult eljárást indítani az adatminősítés felülvizsgálatáért, ha a megszerzett információk alapján valószínűsíthető, hogy a nemzeti minősített adat minősítése jogellenes. Bárki jogosult vizsgálatot kezdeményezni a NAIH-nál a közérdekű vagy a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez fűződő jogok gyakorlásával kapcsolatban. A NAIH szigorúan védi az információszabadsághoz fűződő jogokat.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Az Ebktv. teljes függetlenséget biztosít az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését ellenőrző szervnek, az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak (a továbbiakban: EBH). Az EBH autonóm államigazgatási szerv. Ez a jogi státusz biztosítja az EBH teljes függetlenségét szervezeti, a Hatóság feladataival és hatásköreivel összefüggő, személyzeti, pénzügyi és költségvetési kérdésekben.

Szervezeti szempontból az EBH nem tagozódik a közigazgatás hierarchikus szervezetébe, nem áll a Kormány közvetlen irányítása vagy felügyelete alatt, nem is a Kormány, hanem az Ebktv. hozza létre. Az Ebktv. rendelkezései biztosítják, hogy az EBH feladatai ellátása és hatáskörei gyakorlása során *minden külső befolyástól mentesen*, kizárólag szakmai szempontok alapján jár el. Az EBH *költségvetési és pénzügyi függetlensége* azon alapul, hogy a központi költségvetésről szóló törvényben részére előirányzott költségvetéssel önállóan gazdálkodhat, és arról – egy esetleges természeti katasztrófa költségvetési hatásainak szűken meghatározott körét kivéve – kizárólag az Országgyűlés dönthet.

Az *EBH elnökét* a köztársasági elnök nevezi ki 9 évre. A megbízatás időtartamának az Országgyűlés megbízatásának tartamát meghaladó volta biztosítja a függetlenséget a napi politikai fejleményektől és a „távolságot” a Kormánytól és az Országgyűléstől.

Az EBH lehetséges elnökjelöltjeivel szemben támasztott szigorú szakmai kiválasztási feltételek (többek között kiemelkedő tudás az egyenlő bánásmód vagy az emberi jogok védelme területén, legalább 5 év jogi vagy közigazgatási szakmai gyakorlat, jogi szakvizsga) garantálják, hogy a választás szakmai alkalmasságon alapuljon. Nem lehet az EBH elnöke olyan személy, aki a kinevezésre irányuló javaslat megtételének időpontját megelőző négy évben a Kormány tagja vagy valamely párt vezető tisztségviselője volt, vagy állami vezetői hivatalt töltött be. Az EBH elnökének meg kell felelnie továbbá a függetlenségét garantáló részletes összeférhetlenségi szabályoknak is.

Az Ebktv. értelmében az egyenlő bánásmód követelményének a megsértését jelenti a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, a közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás, valamint az ezekre adott utasítás. Az egyenlő bánásmód követelménye érvényesülésének biztosítására irányuló kötelezettség megsértése esetén a sérelmet szenvedett fél panaszt nyújthat be az EBH-hoz vagy pert indíthat más

jogágak rendelkezései szerint. Az EBH az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének vizsgálatát kérelemre vagy, az Ebktv.-ben meghatározott esetekben, hivatalból indítja meg. Ha az EBH megállapítja az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését, megtilthatja a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, elrendelheti a jogerős határozatának – a jogsértő közérdekből nyilvános adatainak kivételével személyazonosításra alkalmatlan módon – közérdekből nyilvános közzétételét, bírságot szabhat ki, valamint külön törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazhat. A felek az EBH döntése ellen bírósághoz fordulhatnak.

Jogi szabályozás: Alaptörvény VI. és 30. cikk, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény⁵⁶, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.)⁵⁷, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.)⁵⁸

C. A közigazgatási határozatok hozzáférhetősége és bírósági felülvizsgálata

40. A közigazgatási határozatok közzétételének módjai és a bírósági felülvizsgálat terjedelme

A közigazgatási határozatok közzététele

A közigazgatási határozatok közzétételét az általános közigazgatási rendtartás (a továbbiakban: Ákr.) szabályozza. A hatóságnak *közölnie kell a határozatot* az ügyféllel, azokkal, akikre nézve a határozat rendelkezést tartalmaz, akiknek jogát vagy jogos érdekét érinti, továbbá az ügyben eljáró szakhatósággal. A határozatot vagy postai úton, hivatalos iratként kell kézbesíteni, vagy elektronikus úton, a 2015. évi CCXXII. törvény⁵⁹ rendelkezéseinek megfelelően kell megküldeni. A közlést *hirdetmény* útján kell teljesíteni, ha az ügyfél ismeretlen helyen tartózkodik, a kézbesítés lehetetlen (elháríthatatlan akadály), vagy azt törvény vagy kormányrendelet előírja. A hirdetmény tartalmazza a hatóság és az ügyfél nevét, az ügy számát és tárgyát, továbbá azt a figyelemfelhívást, hogy az ügyben hozott döntés teljes egészében hozzáférhető a hatóságnál. A hirdetményt a hatóság hirdetőtábláján, valamint a honlapján kell elhelyezni.

A közlést *közhírré tétel* útján kell teljesíteni, ha az ügyfelek köre pontosan nem megállapítható, ha törvény vagy kormányrendelet azt előírja, vagy a határozat véglegessé válását vagy azonnal végrehajthatóvá nyilvánítását követően, ha az ügyben ötvennél több ügyfél vesz részt. Közhírré tétel alkalmazandó akkor is, ha a végleges döntés közérdekű keresettel megtámadható, vagy ha a hatóság azt személyek széles vagy pontosan meg nem határozható köre számára életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése érdekében, vagy a közbiztonság fenntartása érdekében vagy fontos közrendvédelmi, környezet- vagy természetvédelmi okból hozta. Fontos megjegyezni, hogy az ágazati törvények felülírhatják az ismertetett rendelkezéseket, tehát mindig az ágazati törvények vizsgálendőak először.

A bírósági felülvizsgálat terjedelme

A közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatát a közigazgatási perrendtartás (a továbbiakban: Kp.) szabályozza. A Kp. hatálya szélesebb körű, mint az Ákr.-é, mivel a Kp. valamennyi bíróság előtti közigazgatási jogvitára alkalmazandó.

Ezzel szemben az Ákr. bizonyos általa nem szabályozott ügyekben nem alkalmazandó (pl. adózás, szabálysértés, választási eljárás, menekültügyi és idegenrendészeti eljárások), mivel azoknak saját eljárásrendjük van; ugyanakkor az ezekben az ügyekben hozott határozatok bíróság előtt a Kp. szabályai szerint megtámadhatóak.

A Kp. teljes körű, hatékony és hézagmentes jogi védelmet biztosít a közigazgatási jog területére tartozó ügyekben; a Kp. ugyanis rögzíti, hogy a közigazgatási jogvita tárgya a közigazgatási szerv közigazgatási jog által szabályozott, az azzal érintett jogalany jogi helyzetének megváltoztatására irányuló vagy azt eredményező cselekményének, vagy a cselekmény elmulasztásának jogszerűsége (generálklauzula).

A megtámadott közigazgatási cselekmény lehet egyedi döntés, egyedi ügyben alkalmazandó – a jogalkotásról szóló törvény hatálya alá nem tartozó – általános hatályú rendelkezés, vagy közigazgatási szerződés. Az Ákr. és a Kp. egybehangzóan úgy rendelkeznek, hogy fellebbezéssel támadható döntés ellen közigazgatási per akkor indítható, ha az arra jogosultak valamelyike fellebbezett, és a fellebbezést elbírálták. Más szóval, a vitatott közigazgatási aktus akkor lehet közigazgatási jogvita tárgya, ha a közigazgatási aktussal közvetlenül érintett bármely fél a vitatott aktussal szemben jogszabály által biztosított közigazgatási jogorvoslatot kimerítette, vagy a pert más közigazgatási eljárás

⁵⁶ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=139247.376425>

⁵⁷ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=139257.376593>, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/J2011T0112P_20200101_FIN.PDF.

⁵⁸ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=76310.381616>, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: http://njt.hu/translated/doc/J2003T0125P_20200101_FIN.PDF.

⁵⁹ 2015. évi CCXXII. törvény az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól, lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=193173.377340>.

előzte meg.

A rendelkezésre álló adatok szerint az Ákr. hatálybalépése óta a közigazgatási rendszeren belül fellebbezéssel megtámadott közigazgatási döntések aránya a legtöbb területen jelentéktelen maradt (0,5% alatti), míg bíróság előtti közigazgatási pert a másodfokú döntések 20-25%-ának esetében kezdeményeztek. A 2019. évi CXXVII. törvény ezért vezette be az egyfokú közigazgatási eljárást. Fellebbezés helyett közvetlenül nyújtható be a kereset a független közigazgatási ügyekben eljáró bíróságokhoz, és az eljárások teljes hossza jelentősen lecsökken. A pert megelőző eszközként az iratok a hatóság felügyeleti szervén keresztül kerülnek benyújtásra a bírósághoz (járási hivatal határozata esetén ez a megyei vagy fővárosi kormányhivatal), ami kiváló lehetőséget teremt a felügyeleti szervnek a megtámadott határozat szükség szerinti orvoslására.

Jogi szabályozás: az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény⁶⁰, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény,⁶¹ az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény

41. A jogerős bírósági határozatok állami szervek és közigazgatás általi végrehajtása

A bíróság a keresetet elutasíthatja vagy annak ítéletében helyt adhat, illetve a jogsértést ítéletében megállapíthatja. A megtámadott közigazgatási cselekményt a bíróság megváltoztathatja, megsemmisítheti, hatályon kívül helyezheti, illetve a megtámadott közigazgatási cselekmény megsemmisítése vagy hatályon kívül helyezése mellett a közigazgatási szervet új eljárásra kötelezheti. A bíróság határozott, a megállapított jogsértés valamennyi lényeges pontjára kiterjedő iránymutatást ad az ítéletben elrendelt új eljárás lefolytatására vagy a cselekmény megvalósítására vonatkozóan.

A bíróság a jogsértő közigazgatási cselekményt *megváltoztatja*, ha az ügy természete azt megengedi, a tényállás megfelelően tisztázott, a rendelkezésre álló adatok alapján a jogvita véglegesen eldönthető, és a közigazgatási cselekmény többfokú közigazgatási eljárásban valósult meg, vagy a megváltoztatást egyfokú közigazgatási eljárásban megvalósított közigazgatási cselekmény esetén törvény lehetővé teszi.

A bíróság a megtámadott közigazgatási cselekményt akkor is megváltoztathatja, ha az ügy természetes megengedi és a megismételt eljárásban a közigazgatási hatóság – azonos jogi vagy tényhelyzet alapján – a bíróság ítéletével ellentétes cselekményt tett. Nincs helye megváltoztatásnak az egyedi ügyben alkalmazandó – a jogalkotásról szóló törvény hatálya alá nem tartozó – általános hatályú rendelkezések esetén, törvény alapján egyedi körülmények mérlegelésével hozott közigazgatási cselekmények esetén, mérlegelési jogkör gyakorlásán alapuló, a költségvetést érintő kifizetésre vonatkozó közigazgatási cselekmények esetén, továbbá ha azt törvény kizárja.

A bíróság a közigazgatási cselekményt visszamenőleges hatállyal *megsemmisíti* vagy *hatályon kívül helyezi*, ha a közigazgatási cselekmény semmis vagy jogszabályban meghatározott okból érvénytelen, vagy olyan lényeges alaki hiányosságban szenved, amely miatt nem létezőnek kell tekinteni, ha a megelőző eljárás lényeges szabályainak megszegésével okozott jogsérelem a perben nem orvosolható, vagy ha a közigazgatási szerv cselekményét kizárólag az ügyben nem alkalmazható jogszabályi rendelkezésre alapította, valamint ha a közigazgatási cselekmény megváltoztatásának nincs helye.

A felperes vagy az érdekelt a teljesítési határidő leteltétől számított kilencven napon belül a jogerős ítélet teljesítésének kikényszerítése érdekében kérelemmel fordulhat az elsőfokú ítéletet hozó bírósághoz, ha a közigazgatási szerv nem teljesítette a jogerős ítéletben előírt cselekményeket.

A bíróság *teljesítési bírságot* szab ki, ha a közigazgatási szerv nem teljesíti a bíróság által előírt cselekményeket és a teljesítés elmaradására nem ad magyarázatot, vagy nem megfelelő magyarázatot ad, egyúttal a közigazgatási szervet eljárásra kötelezi.

Előfordulhatnak esetek, amikor a közigazgatási szerv nem köteles eleget tenni a bíróság rendelkezésének. Ilyen eset állt elő például, amikor az ügyfél személyes jellegű juttatást igényelt, a bíróság kimondta a hatóság döntésének jogellenességét, azt megsemmisítette, egyúttal pedig új eljárás lefolytatását rendelte el, amelynek folyamán az ügyfél elhunyt. Ebben a helyzetben a hatóság nem köteles a bíróság iránymutatásának megfelelően eljárni, hiszen az igényelt juttatás személyes jellegű, ezért az ügyben részt vevők közül arra már senki más nem jogosult. A Kp. ezért rögzíti, hogy teljesítési bírság nem alkalmazható, ha a bíróság által előírt eljárás cselekmények teljesítése a bíróságétól eltérő jogi értékelésre vezet, és így a közigazgatási szerv a.) nem az új eljárás lefolytatására kötelező jogerős határozatban kifejtett jogi álláspontot foglalja el, vagy b.) nem alkalmazza az új eljárás lefolytatására kötelező jogerős bírósági

⁶⁰ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=199170.362806, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: https://njt.hu/translated/doc/J2016T0150P_20190710_FIN.pdf.

⁶¹ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=200732.377426, valamint annak hivatalos angol nyelvű fordítása: https://njt.hu/translated/doc/J2017T0001P_20180101_FIN.pdf.

határozatban meghatározott konkrét jogkövetkezményeket.

Jogi szabályozás: a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény

D. A civil társadalom támogatásának keretei

42. A civil szervezetekre vonatkozó kerettel kapcsolatos intézkedések

Magyarország elismeri a civil szervezetek (nem kormányzati szervezetek) kulcsfontosságú hozzájárulását közös értékeink és céljaink megvalósulásához (Magyarországon több mint 60 000 civil szervezet működik). E szervezetek szerepe továbbá jelentős nem csak a kormányzat demokratikus ellenőrzésében és a közvélemény formálásában, hanem bizonyos társadalmi kihívások kezelésében és más közösségi igények megvalósításában is. Az egyesülési jogot és más, ahhoz kapcsolódó alapvető jogokat, például a gyülekezési jogot és a véleménynyilvánítás szabadságát ezért Magyarország Alaptörvénye biztosítja, az Európa Tanács normáival összhangban.

Az Alaptörvény VIII. cikke biztosítja, hogy „[m]indenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni”. A civil szervezetek a demokrácia megjelenési formái és a társadalom önszerveződésének keretei, a jogalkotónak pedig meg kell határoznia ezek gyakorlati érvényesülésének sajátos keretrendszerét. Ebbe a jogi keretrendszerbe illeszkedik például a Polgári Törvénykönyv és az egyesülési jogról szóló törvény. Az egyesülési jogot illető általános korlátozások az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésével összhangban kerültek meghatározásra, így megfelelnek a szükségesség és az arányosság elvének.

Az egyesülési jogról szóló törvény értelmében az egyesülési jog gyakorlásával létrehozott szervezetek bármely olyan tevékenységet végezhetnek, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és amelyet törvény nem tilt. Az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre, valamint törvény alapján kizárólag állami szerv saját hatáskörében ellátható közfeladat megvalósítására irányuló tevékenység nem végezhető. A magyar jogi szabályozás a független ügyészség és bíróság beavatkozási lehetősége révén biztosítja az egyesülési jog alapján létrehozott szervezetek jogszerű működését.

Az utóbbi pár év jogszabályi változásai egyszerűsítették az egyesületek és alapítványok bejegyzési és változásbejegyzési eljárásait, és csökkentették a civil szervezetek támogatásigényléseivel kapcsolatos adminisztratív terheket.

Kormányzati támogatás 2 kijelölt csatornán keresztül érhető el a civil szervezetek számára. A Nemzeti Együttműködés Alap (NEA) és a személyi jövedelemadó (szja) 1%-ának felajánlása útján. 2015 óta a NEA által nyújtott támogatás megfelel az adott költségvetési évet megelőző második évben a kedvezményezett civil szervezeteknek felajánlható és a számukra ténylegesen kiutalt összeg különbségének. Más szóval, az szja 1%-ának megfelelő összeg mindenképpen eljut a civil szervezetekhez, részben az adófizetők felajánlásai szerint, részben pedig a NEA támogatásain keresztül. A NEA teljes költségvetése folyamatosan emelkedik, a 2019. költségvetési évben 5,9 milliárd forintra, a 2020. költségvetési évben pedig 7,7 milliárd forintra.

A NEA a civil szervezetek működését és szakmai tevékenységét támogató finanszírozási forma, amelyet a Civil tv. hozott létre; a civil szervezetek, amellyel, hogy szakmai programjaik költségeinek fedezésére és finanszírozására támogatást igényelhetnek, jogosultak kormányzati támogatásra is az általuk gyűjtött magánforrások kiegészítésére.

A támogatásokat finanszírozó rendszer függetlenségének biztosítására a NEA által nyújtott támogatások 85%-a a Civil tv. szerinti pályázatok alapján került kiosztásra. Öt, egyenként 9, részben a civil szervezetek által választott tagból álló kollégium (döntéshozó testület) felelős a NEA pályázati kiírásainak elkészítéséért, a beérkező pályázatok elbírálásáért, valamint a támogatott célok megvalósulásának ellenőrzéséért. Az 5 kollégium által támogatható tevékenységek köre lefedi a teljes civil szektort.

Az NEA kollégiumai a következők: Közösségi környezet kollégium, Mobilitás és alkalmazkodás kollégium, Nemzeti összetartozás kollégium, Társadalmi felelősségvállalás kollégium, Új nemzedékek jövőjéért kollégium.

A civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése, továbbá az államháztartás alrendszeréből nyújtott támogatások szabályszerű felhasználásának elősegítése érdekében Budapesten és a 19 megyében szolgáltatásaikat ingyenesen kínáló civil közösségi szolgáltató központok működnek.

Jogi szabályozás: az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény;⁶² a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény;⁶³ a Nemzeti Együttműködési Alappal kapcsolatos egyes

⁶² Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139791.376428

⁶³ Lásd: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139831.370219

43. Egyéb – kérjük, részletezze

A Kormány 2012 februárjában hozott határozatával létrehozta az Emberi Jogi Munkacsoportot azzal a fő céllal, hogy figyelemmel kíséresse az emberi jogok érvényesülését Magyarországon, konzultációt folytasson a civil szervezetekkel, valamint érdekképviselői és más szakmai, illetve alkotmányos szervezetekkel, továbbá hogy elősegítse az emberi jogok magyarországi érvényesülésével kapcsolatos szakmai kommunikációt. A munkacsoport figyelemmel kíséri az Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogi Tanács Egyetemes Időszakos Felülvizsgálat (UPR) Munkacsoportja Magyarországra vonatkozó, részben vagy teljesen elfogadott ajánlásainak végrehajtását. A kormányhatározat módosításából fakadóan a munkacsoport áttekinti az ENSZ, az Európa Tanács és az EBESZ keretében elfogadott azon emberi jogi egyezményeket és megállapodásokat, amelyekben Magyarország szerződő fél, továbbá a Magyarország európai uniós tagságából fakadó kötelezettségeket, valamint figyelemmel kíséri azok végrehajtását. A munkacsoport javaslatot tesz a Kormány és a jogalkotásban és a jogalkalmazásban részt vevő egyéb központi államigazgatási szervek részére az emberi jogok szélesebb érvényesülését biztosító szabályozásra, és figyelemmel kíséri ezek megvalósítását. A munkacsoport Emberi Jogi Kerekasztalt működtet, amelynek jelenleg 72 civil szervezet a tagja, és további 40 szervezet vesz részt tanácskozási joggal a tematikus munkacsoportok munkájában. A Kerekasztal az üléseit 11 tematikus munkacsoport keretében tartja.

A Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács (a továbbiakban: NGTT) az Országgyűléstől és a Kormánytól függetlenül működő konzultációs és tanácsadó testület, amely hat oldalból (munkaadók oldala, munkavállalók oldala, civil szervezetek, a tudomány és a művészet képviselői, valamint a bevett egyházak képviselői) áll, és véleményt nyilvánít különböző témákban, valamint kérdéseket intéz a kormányzati testületek felé. Az NGTT évente legalább két alkalommal tart plenáris ülést. 2017-ben 4, 2018-ban 3, míg 2019-ben 4 plenáris ülésre került sor. A plenáris üléseket megelőzően a különböző oldalak elnökei és az elnökség megállapodnak az ülésen megtárgyalandó kulcskérdésekről. Ez a fórum lehetőséget teremt a plenáris ülések közötti strukturált párbeszédre is. A kormányzati szervek aktív részvétele az NGTT működésében garantálja, hogy a különböző oldalak között megfelelő párbeszéd bontakozzon ki, és hogy az NGTT oldalai a kormányzati eszközökkel kapcsolatos információk széles köréhez jussanak hozzá.

Az NGTT megtárgyalta a nagypéntek felvételét a munkaszüneti napok sorába, a vonatkozó szabályozást az Országgyűlés később elfogadta, a Tanács rendszeresen tárgyal a minimálbérrel és a garantált bérminimumról, később a megállapított béreket is meg kell tárgyalni az NGTT-vel azok kormányrendeletben való közzétételét megelőzően. 2017-ben a Tanács két nyilatkozatot fogadott el egyhangúlag: egyet az egészségügyről, egyet pedig a határon túli magyar ügyekre vonatkozó politikával kapcsolatban. 2020-ban a Tanács támogató nyilatkozatot adott ki a Kormány által a koronavírus-megbetegedések (COVID-19 világjárvány) miatt hozott intézkedésekkel kapcsolatosan.

Jogi szabályozás: az Emberi Jogi Munkacsoportról szóló 1039/2012. (II. 22.) Korm. határozat,⁶⁵ a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanácsról szóló 2011. évi XCIII. törvény⁶⁶

⁶⁴ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=143944.380150>

⁶⁵ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=146229.367940>. További tájékoztatás angol nyelven: <https://emberijogok.kormany.hu/human-rights-working-group>

⁶⁶ Lásd: <http://njt.hu/cgi-bin/njt/doc.cgi?docid=139052.366976>. További tájékoztatás angol nyelven: <http://ngtt.hu/en/>